VISION Gotland 2010 är kommunens **översiktsplan.**
Antagen av kommunfullmäktige 13 februari 1995.

VISION Gotland 2010
Består av delarna:
- Mål och strategier
- Markanvändningskarta
- Underlagsmaterial
- Områdesplaner för Fårö, Sudret och Östergarnslandet.

Upplysningar:
Anders Rahnberg, stadsarkitektkontoret, tfn 26 93 78
Ulf Johansson, stadsarkitektkontoret, tfn 26 91 89
Lena Johansson, konsult- och service-kontoret, tfn 26 93 16
Kalle Löwenberg, konsult- och service-kontoret, tfn 26 93 11.

GOTLANDS KOMMUN
621 81 Visby
Tfn 0498–26 90 00

VISION GOTLAND 2010

Översiktsplan, mål och strategier.

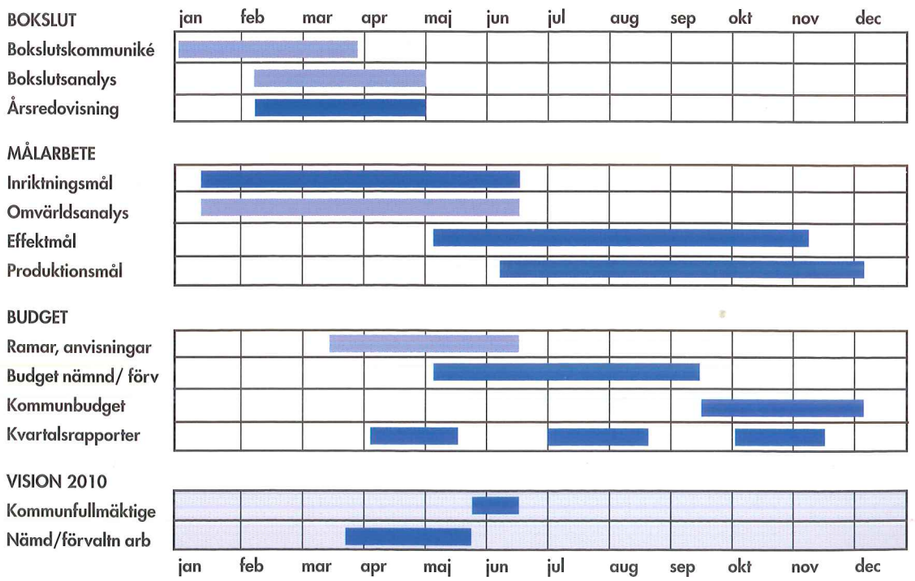
FRÅN VISION TILL VERKLIGHET

VISION Gotland 2010 kräver en mängd insatser på olika nivåer för att förverkligas. De mål och strategier som slås fast innebär att de flesta kommunala instanser måste vidta åtgärder. Men också statliga organ, näringslivet, organisationer och enskilda gotlänningar måste engageras för att förverkliga visionen. I en kommunal plan kan inte några åtaganden uttryckligen läggas på dessa externa instanser. Arbetet med framtidsscenarier för Gotland och framtagandet av denna plan har visat på ett stort och brett engagemang i det gotländska samhället för den gemensamma framtiden. Men då kommunen bara har mandat att .lägga direktiv till den egna organisationen begränsas detta avsnitt till uppföljning inom kommunen.

VISION Gotland 2010 ska årligen följas upp av kommunstyrelsen. Alla nämnder och förvaltningar ska åläggas att redovisa vilka åtgärder man vidtagit för att förverkliga visionen och vilka åtgärder man avser vidta inom den närmaste framtiden. Uppföljningen bör ske under det första kvartalet för att kunna utgöra ett viktigt underlag i kommunens nya uppläggning av budget och verksamhetsplanering. På det sättet kan också resurser tydligt kopplas till visionens förverkligande.

Kommunstyrelsen bör i sin tur rapportera till kommunfullmäktige, som lämpligen varje vår, i samband med bokslutsdiskussionerna diskuterar VISION Gotland 2010. Då blir visionen också ett arbetsredskap och det verktyg för löpande planering som avsetts. VISION Gotland 2010 kan därigenom också bidra till att stimulera debatten om Gotlands framtid på ett konstruktivt sätt. I samband med varje ny mandatperiod kan lämpligen en mer grundlig översyn av mål och strategier ske, som en "programförklaring" för den kommande mandatperioden (planperioden omfattar fyra mandatperioder).

I samband med att VISION Gotland 2010 var utsänd på formellt samråd framfördes önskemål från länsstyrelsen att aktivt delta i förverkligandet av visionen. Man har också pekat på det gemensamma intresset att förverkliga de mål om att göra Gotland till kommunen som präglas av "småföretagandet som livsform", "kulturmötesplats i Östersjön" och det "smidiga Gotland". Kommunen anser detta som mycket värdefullt och kommer under hand att diskutera formerna för ökad regional samverkan närmare med länsstyrelsen.

EN GEMENSAM GRUNDSYN

Med utgångspunkt från Gotlands situation idag behöver vi skapa en bild av det Gotland vi vill se ett stycke in på nästa århundrade. Detta sker genom kommunens översiktsplan – VISION Gotland 2010. Där anges mål och medel (strategier), som anger inriktningen på det arbete som krävs för att tillgodose Gotlands behov och möjligheter.

Planen är avsiktligt återhållsam när det gäller detaljer. Den ger en översiktlig vision, pekar i stort ut färdriktningen. De alternativa handlingsmöjligheterna får mejslas fram inom de verksamheter som berörs av planen. Där finns den kunskap som kan föreslå de konkreta insatser som behövs för att förverkliga visionen. VISION Gotland 2010 skall fungera som ett arbetsredskap, vilket ger stöd i det löpande arbetet inom samtliga berörda områden.

Detta arbetssätt medför att kommunstyrelsen årligen behöver följa upp VISION Gotland 2010. Nämnder och förvaltningar skall därför årligen redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att förverkliga visionen samt vilka åtgärder som kommer att vidtas inom den närmaste tiden. Denna årliga uppföljning skall redovisas i kommunfullmäktige, vilket gör att planen kommer att vara ständigt levande.

För att förverkliga VISION Gotland 2010 krävs en mängd insatser på olika nivåer och genom skilda aktörer. Att Gotlands kommun med sitt ansvar för den lokala demokratin och ekonomin också har ansvar för att arbeta i rätt riktning för hela Gotlands utveckling är naturligt. Men Gotlands situation i en allt större omvärld gör det lika nödvändigt att andra delar av det gotländska samhället tar sitt ansvar. Med utgångspunkt i VISION Gotland 2010 är det därför angeläget att så många som möjligt deltar i arbetet för att forma förutsättningarna för en positiv framtid på Gotland det vill säga att också göra framtiden möjlig.

Jan Lundgren
kommunstyrelsens ordförande

VISION Gotland 2010 är ett framtidsdokument för regionen Gotland. Arbetsmetoden med bland annat diskussionskvällar i kommunfullmäktige och anordnande av andra speciella framtidsseminarier har varit värdefullt för resultatet. Intentionen är att det framtida visionsarbetet ska bedrivas i samma anda.

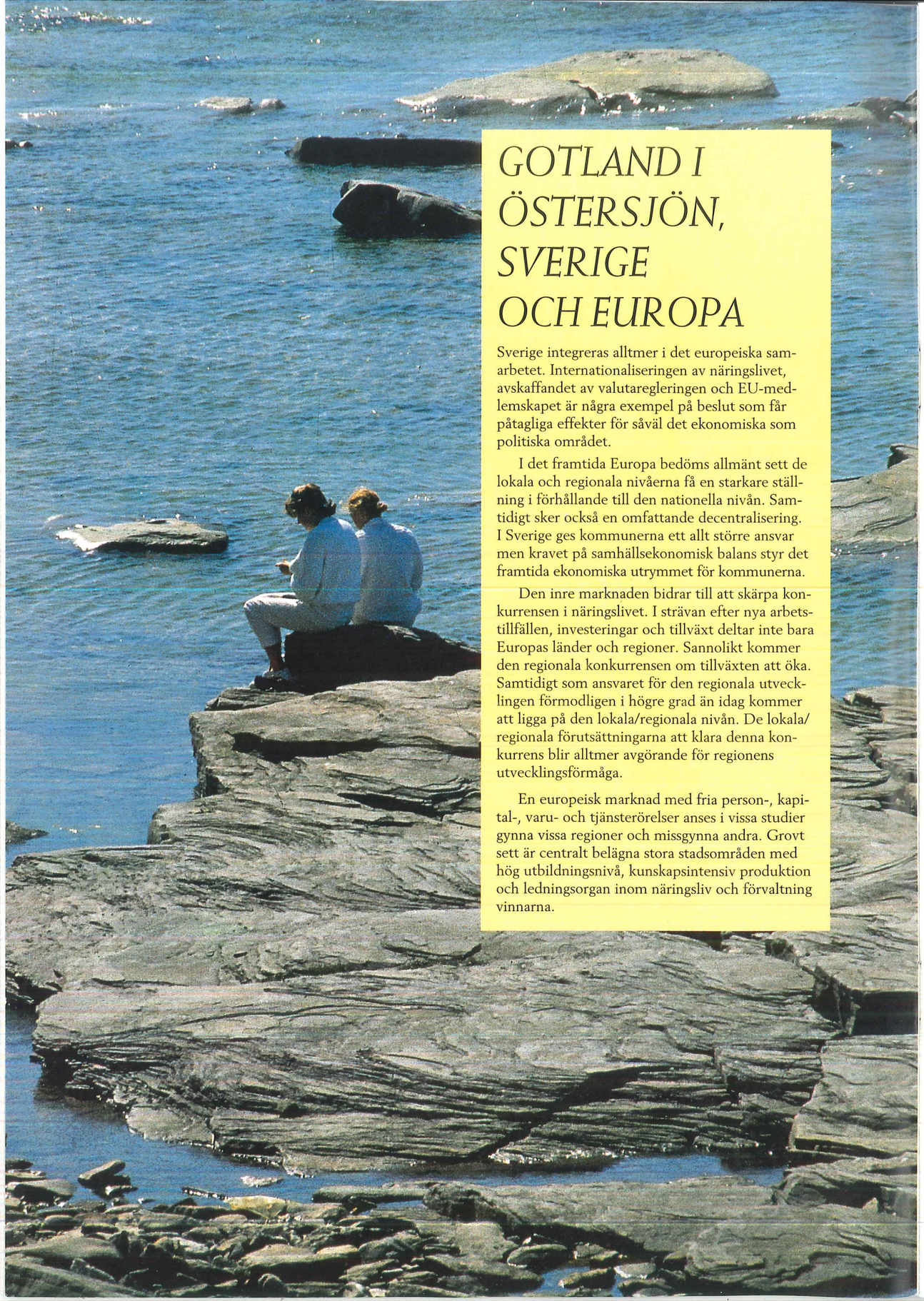
VISION Gotland 2010 är antagen av kommunfullmäktige 1995-02-13.

Claes-Göran Nilsson
kommunfullmäktiges ordförande

Johan Träff
kommundirektör

Innehåll

En gemensam grundsyn 1
Gotland i Östersjön, Sverige och Europa 2
Befolkning 6
Sysselsättning 8
Infrastruktur 12
- Kommunikationer .....
- Kultur .....
- Utbildning .....
- Vård och omsorg .....
- Försvar .....
Miljö 16
Levande landsbygd 20
Attraktiva tätorter 22
Riksintressen 26
Markanvändning 30
Från vision till verklighet .....omslagssid 2
Arbetssätt och projektorganisation ..omslagssid 3

GOTLAND I ÖSTERSJÖN, SVERIGE OCH EUROPA

Sverige integreras alltmer i det europeiska samarbetet. Internationaliseringen av näringslivet, avskaffandet av valutaregleringen och EU-medlemskapet är några exempel på beslut som får påtagliga effekter för såväl det ekonomiska som politiska området.

I det framtida Europa bedöms allmänt sett de lokala och regionala nivåerna få en starkare ställning i förhållande till den nationella nivån. Samtidigt sker också en omfattande decentralisering. I Sverige ges kommunerna ett allt större ansvar men kravet på samhällsekonomisk balans styr det framtida ekonomiska utrymmet för kommunerna.

Den inre marknaden bidrar till att skärpa konkurrensen i näringslivet. I strävan efter nya arbetstillfällen, investeringar och tillväxt deltar inte bara Europas länder och regioner. Sannolikt kommer den regionala konkurrensen om tillväxten att öka. Samtidigt som ansvaret för den regionala utvecklingen förmodligen i högre grad än idag kommer att ligga på den lokala/regionala nivån. De lokala/regionala förutsättningarna att klara denna konkurrens blir alltmer avgörande för regionens utvecklingsförmåga.

En europeisk marknad med fria person-, kapital-, varu- och tjänsterörelser anses i vissa studier gynna vissa regioner och missgynna andra. Grovt sett är centralt belägna stora stadsområden med hög utbildningsnivå, kunskapsintensiv produktion och ledningsorgan inom näringsliv och förvaltning vinnarna.

Slutsatser

Också Gotland kommer naturligtvis att påverkas av förändringarna i omvärlden, vilket kommer att innebära såväl nya hot som nya möjligheter.

Gotland har som många andra öar, med sin begränsade yta och få invånare en liten och isolerad marknad. Ett näringsliv som har basen i jordbruket och den offentliga sektorn. Ett spritt bebyggelsemönster och i förhållande till invånarantalet, men nödvändigt på grund av ö-läget, en hög servicenivå som bekostas av få inkomsttagare. Det perifera läget medför behov av bl a speciella transportlösningar. Till detta måste läggas den nuvarande situationen på arbetsmarknaden och kommande sannolika sysselsättningsminskningar.

Stora krav måste därför ställas på åtgärder och lösningar som leder till en långsiktig positiv ekonomisk, social, ekologisk och kulturell utveckling. EU-medlemskapet och de bidrag som Gotland kan komma i åtnjutande av har avgörande betydelse bl a för jordbruksnäringen, miljön och sysselsättningen i framtiden.

Dessa insatser måste ha sin grund i dels Gotlands behov, dels i att utnyttja Gotlands speciella förutsättningar och fördelar. Det unika Gotlands möjligheter måste med utgångspunkt från de lokala förhållandena lyftas fram. En tydlig profilering och ett utnyttjande av Gotlands unika fördelar kommer sannolikt också att utgöra en fördel i en ökande europeisk konkurrens regionerna emellan. Genom en starkare profilering och marknadsföring av Gotland ska såväl kunskapen om som "behovet" av Gotland öka, till förmån för en ökad inflyttning, nya arbetstillfällen, fler besökare, förbättrat serviceutbud etc.

Gotlands läge och storlek gör att utbytet och kontakterna med omvärlden måste öka. Gotland måste komplettera sitt beroende av Stockholmsregionen med flera nya kontaktytor. Samverkan och förbindelser med regioner som har eller kommer att ha betydelse framför allt för näringslivets utvecklingsmöjligheter ska stärkas.

Gotland har åtskilliga "egenskaper" gemensamma med många andra öar. Medvetenheten om och åtgärderna för att kompensera för dessa ö-specifika faktorer måste öka. Gemensamt med övriga öar i Europa måste också Gotland ta ansvar för och agera så att de långsiktiga livsförutsättningarna på öarna upprätthålls och utvecklas.

Gotlands unika läge mitt i Östersjön måste utnyttjas. Begreppet "Centrum i Östersjön" ska utvecklas för att tillvarata näringslivets behov samt som en naturlig mötesplats för samarbete inom olika sektorer som t ex utbildning, kultur, forskning och miljö. Utbytet mellan Gotland och områden i Östersjöregionen måste också utökas.

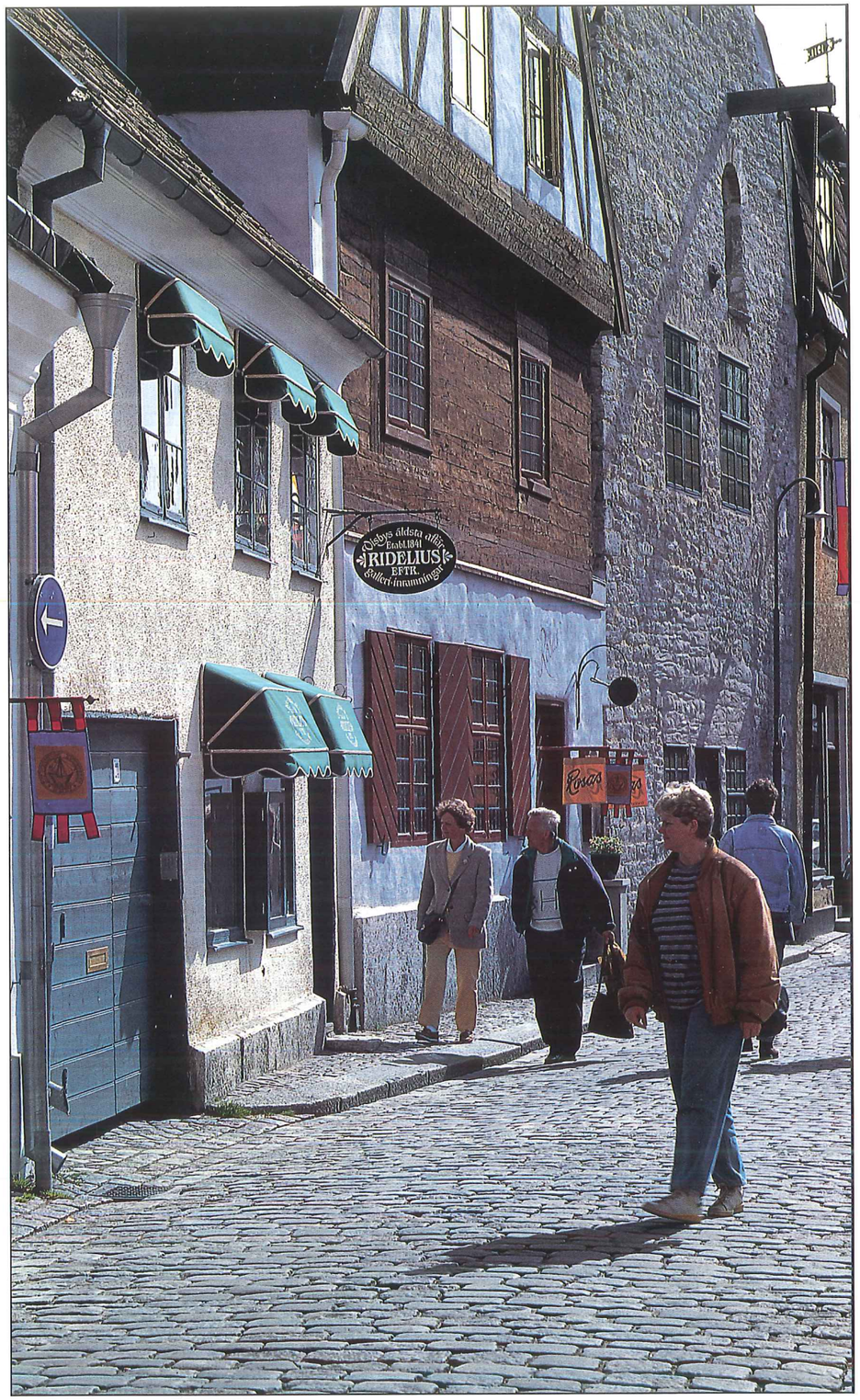
Det unika Gotland måste kunna erbjuda kvalitet i boende, miljö, utbildning, arbete och service. Det innebär också ett gemensamt ansvar för att hela Gotland ska leva – både stad och land. Närheten mellan människor, organisationer och myndigheter är en unik tillgång. Det ska vara lite annorlunda att bo på eller besöka Gotland – nära natur och kultur.

Gotlands kommun är en ekokommun. Det innebär att det gotländska samhället ska inriktas på att bli ett samhälle där kretsloppstänkande och resurshushållning är utmärkande drag. Behovet av en långsiktigt hållbar utveckling är kanske mer tydligt på en ö, där förutsättningarna för liv ofta präglas av vilka resurser som lokalt finns tillgängliga. Gotland har mycket stora natur- och kulturvärden, men också ett rikt utbud av förnyelsebara naturresurser som kan utnyttjas. Det är bara genom en medveten, långsiktig resurshushållning som dessa värden kan bevaras och utvecklas.

Ekokommunen Gotland ställer krav på nyorientering i hela det gotländska samhället. Grundläggande principer blir kretslopp och hushållning. Samhällsplaneringen bör ta sin utgångspunkt i detta. Det innebär inte att utvecklingen på ön behöver avstanna utan kan skapa nya möjligheter för utveckling och kompetensuppbyggnad som blir en viktig konkurrensfaktor gentemot andra regioner. Här måste understrykas att ekokommunprocessen inte får leda till isolering från omvärlden. Samarbete med andra regioner, inte bara Stockholmsområdet, kommer tvärtom att bli avgörande för hur närmiljön kommer att utvecklas fram till år 2010 och därmed också möjligheterna att leva vidare på Gotland.

Grundläggande för en positiv utveckling på Gotland är att fler tar ansvar för och engagerar sig för öns framtida utveckling. Åtgärder för att stärka och fördjupa den lokala demokratin är därför nödvändiga. Liksom behovet av att skapa förståelse, insikt och handlings(beredskap) på olika nivåer för åtgärder som Gotland behöver för en positiv utveckling.

Mål	Strategier
Det gotländska natur- och kulturarvet ska bevaras.	All utveckling ska präglas av hänsyn till natur- och kulturarvet.
Gotland ska erbjuda sina invånare och besökare hög kvalitet i boende, utbildning, arbete, miljö och service.	Kvalitetsaspekten ska prioriteras högt vid ställningstaganden till den framtida utformningen inom samtliga områden.
Gotlands kontakter och utbyte med omvärlden måste öka.	Gotlands möjligheter, förutsättningar och behov vid nationell/internationell samverkan ska analyseras framför allt med hänsyn tagen till näringslivets utvecklingsbehov. Samarbetet med andra öar i Europa och med områden i Östersjöregionen ska stärkas. Betydelsen av att öppna och vidga omvärldsperspektiven ska spridas till så många som möjligt genom ökade informationssatsningar.
Kännedomen om Gotland måste öka.	En informations- och marknadsföringsstrategi grundad på Gotlands unika fördelar och styrd av Gotlands utvecklingsbehov ska utformas.
Kunskapen om Gotlands behov för en positiv utveckling ska öka inom alla samhällsnivåer.	En ständig beredskap måste finnas för kontinuerlig omvärldsbevakning, uppföljning och förankring av Gotlands utvecklingsbehov och möjligheter.
Den lokala demokratin ska fördjupas och stärkas.	Hur intresset och engagemanget bland medborgarna kan ökas, bör undersökas. För att öka intresset för Gotlandsfrågor/lokalpolitiken och för att stimulera till debatt om öns framtid bör opinionsundersökningar genomföras.
Gotland ska utvecklas som centrum i Östersjön.	Åtgärder för att bl a stärka och ge innehåll åt begreppet "Gotland – Centrum i Östersjön" som samlingsplats ska konkretiseras genom utformning av en "ö-strategi".
Gotland ska vara en ekokommun.	Resurshushållning och kretsloppstänkande ska utvecklas och stimuleras i hela samhället. En lokal AGENDA 21 ska tas fram (senast 1996) för att visa hur Gotland kan nå en långsiktigt hållbar utveckling. Riktlinjer för exploatering ska utarbetas med utgångspunkt från kretsloppstänkande.
Ansvaret för miljön och medmänniskorna ska öka.	Kommunala planer och handlingsprogram ska utformas så att de stimulerar människor att ta ansvar för miljön och varandra.

BEFOLKNING

Flyttningarna till och från ett område kan sägas vara ett mått på ett samhälles attraktivitet, särskilt i förhållande till andra regioner. Eller med andra ord, ett bevis på hur väl regionen har kunnat leva upp till människornas behov av försörjning, bostäder, utbildning, livsmiljö och service.

Gotland har sedan mitten av 1960-talet så gott som årligen haft en befolkningsökning. En bidragande orsak till detta har utbyggnaden av den offentliga sektorn varit.

De som flyttar till Gotland gör det oftast till landsbygden och är till största delen unga familjer med barn. "Utflyttarna" från Gotland, flyttar vanligtvis från Visby och är oftast mellan 18-25 år. På Gotland är det vanligaste flyttningsmönstret att flytta till någon av Gotlands största tätorter. Utflyttning från de gotländska tätorterna till landsbygden är i relation till motsatsen inte vanlig.

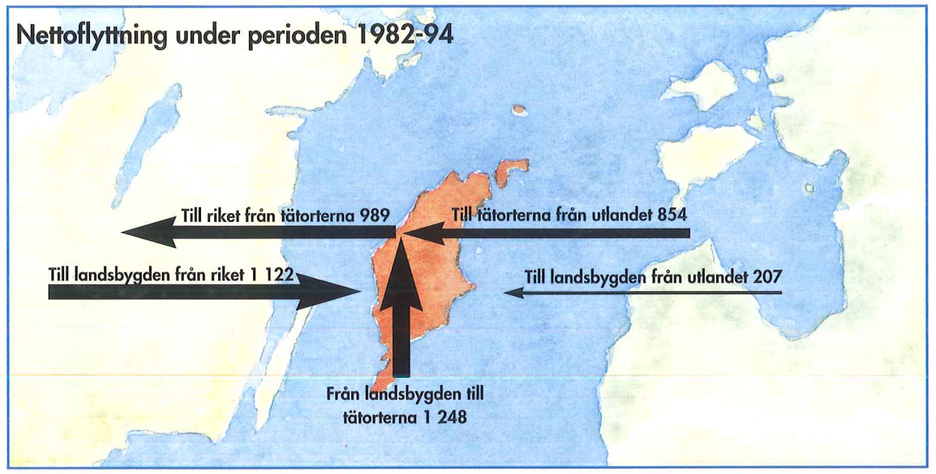
Kartan visar de faktiska nettoflyttströmmarna d v s skillnaden mellan antalet in- och utflyttare för perioden 1982-1994. De olika strömmarna som syns representerar flyttning mellan Gotlands tätorter (de fem största) Gotlands landsbygd, övriga Sverige och utlandet.

I VISION 2010 studeras tre alternativa befolkningsnivåer för år 2010; 50 000, 65 000 och 80 000 invånare. En bedömning görs också av effekterna vid de olika invånarnivåerna för kommunens ekonomi.

Alternativet 50 000 invånare innebär att Gotland återgår till 1850 års folkmängd. Befolkningsminskningen motsvarar den som ägde rum på Gotland från 1950-talet och fram till 1960-talets mitt. Den skulle dock överstiga en tidigare befolkningsminskning som ägde rum på 1800-talet och är den näst största sedan 1749 då mätningarna började. Med 50 000 invånare minskar de kommunala utgifterna kraftigt men samtidigt minskar skatteintäkterna ännu mer. Investeringsutgifter och kostnader finns särskilt inom områden som rör de äldre eftersom dessa inte väntas flytta i någon högre grad. Ytterligare en negativ effekt av denna befolkningsminskning är att serviceutbudet i hela samhället riskerar att dras ned.

Gotland har under den senaste 20-årsperioden ökat sin befolkning med 6,5%. Om den rådande trenden sedan 1970-talet håller i sig leder detta till ett befolkningsantal på ca 60 000 år 2010. En befolkningsökning till 80 000 invånare kräver att Gotland ökar sitt invånarantal med 39% på 17 år. Ett tiotal kommuner i Sverige har ökat sin befolkning med ca 20% under den senaste tioårsperioden. Dessa är samtliga förortskommuner till de tre storstäderna. En folkmängd på 65 000 invånare innebär en ökning på 15 år med 13% för Gotlands del.

I befolkningsökningsalternativen ökar kostnaderna framför allt för barnomsorg och utbildning då det i huvudsak är yngre familjer med barn som förväntas flytta till Gotland. Samtidigt ökar skatteunderlaget vilket i alternativet 80 000 invånare ger ett tydligt överskott.

Slutsatser

De olika befolkningsalternativen leder till olika konsekvenser för kommunen och samhället i stort. Invånarantalet har en mycket stor betydelse för den lokala marknadens omfattning. Utvecklingsalternativen har också en mer diffus, men inte desto mindre viktig, betydelse för stämningen i samhället i stort.

Om Gotland skulle lyckas sämre än andra regioner att ersätta de arbetstillfällen som sannolikt försvinner och med att sänka arbetslöshetssiffrorna är risken stor att utflyttningen från Gotland klart kommer att överstiga inflyttningen.

För att kunna bibehålla och utveckla servicenivån och för att få till stånd ett mer diversifierat serviceutbud är det nödvändigt att Gotland ökar sin befolkning till minst 65 000 invånare år 2010. Stora insatser kommer att krävas för att minska antalet utflyttande, särskilt bland ungdomarna. Detta kräver relevanta och goda utbildningsmöjligheter och en väl fungerande arbetsmarknad som alternativ till utflyttning. Nya invånare måste också lockas till hela Gotland. Då måste det vara möjligt att bo i en god livsmiljö och anpassat till olika livssituationer. I följande avsnitt utvecklas strategierna för detta närmare.

Mål

Minst 65 000 personer ska bo på Gotland år 2010.

Antalet utrikes födda ska öka så att Gotlands andel motsvarar riksnivån.

Förståelsen för och kunskapen om andra kulturer ska öka.

SYSSELSÄTTNING

Gotlands näringsstruktur avviker markant från riksgenomsnittet. För det första genom den höga andelen sysselsatta inom jordbruket, 9,1% på Gotland jämfört med rikets 2,5%. En andra avgörande skillnad är Gotlands låga industrisysselsättning, 15,5% jämfört med 20,1% i riket. Ytterligare en markant skillnad är den offentliga sektorns storlek, 38,9% på Gotland jämfört med rikssiffran på 34,2%, en förklaring till den höga Gotlandssiffran är försvaret som har en hög andel sysselsatta på Gotland. Vissa grenar inom den privata tjänstesektorn har på Gotland en hög andel sysselsatta med anknytning till besöksnäringen (d v s resande- och turismnäringarna) men sektorn sysselsätter ändå totalt en mindre andel än i riket.

En analys av den gotländska arbetsmarknadens framtid resulterar, redan i ett kortsiktigt perspektiv, i ett stort behov av nya arbetstillfällen. Analysen har tonvikten lagd vid strukturella förändringar d v s sådana förändringar som inte kan hänföras till konjunktursvackor eller andra tillfälliga företeelser. En sådan strukturell förändring som kan få genomslag i samtliga näringar är den snabba internationaliseringen. En annan central strukturförändring är de pågående avregleringarna i samtliga branscher. En tredje strukturell trend är ökade satsningar på forskning, utveckling och kvalificerad arbetskraft.

Sammantaget kan den offentliga sektorns neddragningar väntas svara för det största bortfallet av arbetstillfällen. Men även minskningar inom jordbruket, livsmedelsindustrin och byggnadssektorn kan slå hårt mot sysselsättningen. Jordbruket kommer trots nedskärningar att även i framtiden vara en näringsgren med stor betydelse för Gotland. Tillkommer gör också de spridningseffekter som neddragningar i vissa branscher kan medföra för andra sektorer. Redan i ett kortsiktigt perspektiv blir behovet av nya arbetstillfällen stort. Till detta ska läggas målsättningen att Gotland år 2010 har 65 000 invånare. Detta innebär en ökning med 7 000 personer i jämförelse med dagens befolkningstal. Med oförändrad sysselsättningsnivå och normalarbetstid behöver Gotland då 30000 arbetstillfällen. Detta betyder i sin tur att det behöver skapas minst 5 000 nya nettoarbetstillfällen för att ersätta de jobb som försvinner samt för att kunna sänka arbetslösheten och sysselsättningen inom s k arbetsmarknadspolitiska åtgärder till lägre nivåer än dagens.

Slutsatser

Mot bakgrund av ovanstående måste kraftfulla ansträngningar göras för att skapa nya och varaktiga arbetstillfällen. De nackdelar Gotland också har genom sitt läge, sin storlek och sin traditionella näringsstruktur gör att Gotland måste utveckla en starkare konkurrenskraft än andra svenska och europeiska regioner.

Utgångspunkten för att klara sysselsättningsökningen måste vara att utgå från Gotlands grundförutsättningar och unika fördelar samtidigt som den pågående utvecklingen noggrant måste följas för att exempelvis möjliggöra utnyttjandet av ny teknik.

Den privata tjänstesektorn måste bli den näringsgren där huvuddelen av de nya arbetstillfällena skapas. Förutsättningar finns inom olika former av uppdragsverksamhet, inom kulturområdet och besöksnäringen. En ökad satsning på utbyggda telekommunikationer skulle göra förutsättningarna för s k distansoberoende verksamheter gynnsammare. Sysselsättningsökningen måste komma till stånd dels genom ett kraftigt ökat nyföretagande, dels genom nyanställningar inom det befintliga näringslivet. Förutsättningarna för att bibehålla dagens lokala näringsliv och att tillvarata dessas tillväxtpotential måste uppmärksammas.

Gotland är den region i landet som har störst andel av befolkningen som för sitt uppehälle är beroende av jordbruket. Även om fortsatta rationaliseringar etc kan komma att medföra att andelen minskar något, så kommer ändå jordbrukssektorn att vara stor under perioden fram till år 2010. Avgörande kommer att vara förmågan att anpassa sig till kundernas önskemål och i vilken grad vidareförädling av produkterna sker på Gotland. Även förmågan att slå sig in på nya marknader med "nischprodukter" kommer ha stor betydelse. Många av de gotländska jordbruken är beroende av sidoinkomster för att överleva. En stor del av dessa kommer idag från den offentliga sektorn. Nedskärningar inom bl a kommunen kommer därför att medföra ökade påfrestningar för många gotländska jordbruk. Det är därför angeläget att ställa om beroendet till att mer av "egen kraft" klara försörjningen. Här kan turismen vara en sektor av strategisk betydelse, vilket bl a exempel från Bornholm och andra öar i Europa visar. I detta sammanhang bör fördelningen av besökarna över året och vilka konsekvenser en ökad turism medför beskrivas.

Anvaret för insatser för att kunna skapa nya, varaktiga arbetstillfällen ligger på en mängd olika nivåer i samhället. En gemensam syn på och vilja att arbeta för att förstärka och utveckla Gotlands näringsliv är nödvändig om dessa mål ska nås. För att underlätta detta arbete bör ett näringslivsprogram utformas som i enlighet med målen och strategierna ska ange vilka konkreta satsningar som behövs inom "huvudnäringsgrenarna" och hur infrastrukturen bör och kan utnyttjas. Syftet bör vara att utnyttja Gotlands samlade resurser så effektivt som möjligt för att underlätta möjligheterna att förbättra sysselsättningsläget och stärka arbetsmarknaden.

Mål

Minst 5 000 nya varaktiga arbetstillfällen netto måste skapas över hela Gotland till år 2010.

Sysselsättningsökningen ska huvudsakligen ske inom den privata tjänstesektorn, besöksnäringen och inom de s k distansoberoende verksamheterna, samt vidareförädling av gotländska råvaror.

Strategier

Det befintliga näringslivet måste ges goda förutsättningar för fortsatt verksamhet och utveckling.

En långsiktig strategi för den gotländska besöksnäringen ska utformas (till 1/9-95) och ingå i nedan nämnda näringslivsprogram. Inriktningen bör vara att visa hur en fördubbling av antalet besökare kan åstadkommas.

Den distansoberoende verksamheten ska i första hand utvecklas inom befintliga företag, som ska kunna utnyttja modernaste tillgängliga teknik. En ökad utbyggnad av det digitala ledningsnätet ska särskilt eftersträvas till förmån för en ökad sysselsättning på landsbygden.

En analys av det gotländska näringslivets möjligheter och behov i ett integrerat Europa ska genomföras.

Näringslivets möjligheter att gå vidare från Gotlandsperspektivet till Stockholms-, Sverige- och/eller Europaperspektivet, dvs att stärka sin ställning på såväl de svenska som internationella marknaderna ska underlättas.

Kontakterna inom bl a Östersjöregionen måste vidareutvecklas för att för näringslivets del kunna utnyttjas affärsmässigt.

Nyföretagande ska stimuleras och möjligheterna för företag som vill starta och/eller utveckla sin verksamhet på Gotland ska underlättas. Entreprenörskap och företagaranda ska stimuleras. Utbildningen, på alla nivåer, har här en central roll.

Möjligheterna för näringslivet att nyetablera, verka och vidareutvecklas genom kunskaps och kompetenshöjning, effektiviseringar och utnyttjande av ny teknik ska förbättras.

Ett kunskaps- och utvecklingscentrum ska komma till stånd i anslutning till Visby hamn (högskola m m).

Ett gotländskt riskkapitalbolag som kan finansiera intressanta och angelägna utvecklingsprojekt måste bildas.

Attraktiva lokaliserings-, service- och bostadsmiljöer ska skapas.

Mål

Strategier

Ett kostnadsläge, inklusive skattenivå och avgifter, som kan konkurrera med andra regioner.

En effektivare och förbättrad information och marknadsföring av Gotland som lämplig lokaliseringskommun ska genomföras.

Försäljningen av högkvalitativa, förädlade, Gotlandsproducerade livsmedelsprodukter framtagna med kretsloppstänkande ska öka i Sverige och övriga Europa.

Livsmedelsindustrins totala kapacitet måste kunna upprätthållas genom en lokal produktion av råvaror.

Samarbetet mellan myndigheterna, "Det smidiga Gotland", ska utvecklas, dels för en mer positiv inställning till förnyelse och nyföretagande, dels för att fungera som stöd för entreprenörer samt också för att utveckla ett mer personligt engagemang för Gotlands framtid.

Ett näringslivsprogram med nedanstående inriktning ska utarbetas:

- Syftet bör vara att utnyttja Gotlands samlade resurser så effektivt som möjligt för att underlätta möjligheterna att förbättra sysselsättningsläget och stärka arbetsmarknaden.

- För att nå de långsiktiga sysselsättningsmålen och genom att följa de inriktningar strategierna ovan anger ska programmet ange vilka konkreta satsningar som behövs inom "huvudnäringsgrenarna" och hur infrastrukturen bör och kan utnyttjas.

- Samtliga överväganden och förslag ska redovisa hur kommunens översiktliga mål (se avsnittet "Gotland i Östersjön, Sverige och Europa") beaktas.

- Näringslivsprogrammet ska också kunna ge en vägledning om vilka åtgärder som bör prioriteras för att bäst gynna Gotlands långsiktiga utveckling.

- Programmet ska vara färdigt 1/9-95 för att därefter kunna antas av kommunfullmäktige.

Antalet arbetslösa ungdomar måste minska.

Samarbetet mellan alla berörda parter för att finna lämpliga former för att förbättra de arbetslösa ungdomarnas situation och inträde på arbetsmarknaden ska fördjupas.

INFRASTRUKTUR

I avsnittet ingår kommunikationer, utbildning, kultur samt vård och omsorg, serviceområden som alla har stor betydelse för näringslivets utveckling och människors val av och möjligheter att leva kvar i sina bostadsorter.

Näringslivets utvecklingsmöjligheter är i stor omfattning beroende av internationella förhållanden men förutsättningarna för dess konkurrenskraft kan underlättas genom en "rätt" anpassad infrastruktur. En ökad nationell och internationell konkurrens gör att den lokala/regionala miljön kan bli av avgörande betydelse för företagens utvecklingsmöjligheter. Tillgång till en väl utformad infrastruktur kommer därför sannolikt att spela en allt större roll som ett användbart och effektivt medel regionerna emellan i deras strävanden mot fler arbetstillfällen och investeringar.

Särskilt viktiga delar i infrastruktursystemet som måste kunna tillgodoses är goda kommunikationer, tillgång till välutbildad och kompetent personal och en väl fungerande omgivning med en god social infrastruktur och ett väl anpassat serviceutbud. Särskilt de små företagen är beroende av en väl fungerande närmiljö. I det grundläggande ansvar kommunerna har för de ekonomiska och politiska förhållandena inom sina geografiska områden ingår även ansvaret för många av de faktorer som kan skapa en god infrastruktur.

Slutsatser

Gotlands befintliga och tillkommande infrastruktur måste användas så att den, med hänsyn till de övergripande målsättningarna, kan bidra till en ökning av såväl antalet arbetstillfällen som invånare. Den gotländska infrastrukturen måste därför kunna erbjuda sådana förhållanden att näringslivets möjligheter till långsiktig överlevnad och expansion underlättas och att ett serviceutbud av hög kvalitet kan upprätthållas. Samtidigt måste utnyttjande av och satsningar på infrastrukturen grundas på Gotlands specifika förutsättningar och behov. Också i infrastruktursammanhang måste det unika, säregna och genuina Gotland profileras, som en styrka i lokalsamhället, och som ett viktigt medel i en ökande konkurrens.

Gotlands ö-läge medför att väl utbyggda kommunikationer till/från Gotland utgör en basförutsättning för Gotlands utveckling. För person- och godstransporterna till och från fastlandet måste garantier finnas för ett tillfredsställande (turtäthet, tidsåtgång och taxa) trafikutbud både för färje- och flygtrafiken. För Gotland som "Centrum i Östersjön" krävs en ökad tillgänglighet till ön, inte bara från det svenska fastlandet utan också från andra delar av Östersjöområdet. De problem som avregleringen av inrikesflyget kan innebära för Gotland, gör att särskild uppmärksamhet måste riktas mot denna sektor. De gäller också andra viktiga serviceområden som t ex Posten och Telia där avregleringar och bolagiseringar kan leda till att konsekvenserna för Gotlands del blir negativa, i form av minskad tillgänglighet och högre kostnader. Genom ny teleteknik kan Gotlands geografiska läge i viss mån kompenseras. En förnyelse av telenätet också utanför Visby skulle kunna innebära att hela Gotland fick del av de framtidssatsningar som gjorts inom telenätet och möjliggöra en sysselsättningsökning inom de så kallade distansoberoende verksamheterna.

Utbildningens centrala roll för samhällsutvecklingen gör att insatser inom samtliga utbildningsnivåer måste samordnas för att komplettera varandra och stämmas av mot kommunens övergripande målsättningar och behov. Utbildningsinsatserna måste kunna nyttjas som en faktor för en positiv ekonomisk, social, ekologisk och kulturell utveckling. Insatser för att stärka teoretisk kompetens, forskning och teknisk utveckling är därför angelägna såväl inom utbildningssystemet som inom näringslivet.

Gotlänningarnas starka identitet har i hög grad sin grund i en förankring i och känsla för den gotländska traditionen, historien och kulturen. Detta skapar goda förutsättningar för en stark social och kulturell gemenskap och ett engagemang som är väsentliga delar för ett samhälles framtidstro och utveckling. Den gotländska kulturen, den traditionella och den nyskapande, är också ett värdefullt inslag i Gotlands attraktionskraft som ytterligare bör tillvaratas.

Mål	Strategier
Kommunikationer	
Trafiken till och från fastlandet måste förbättras.	Det gotländska inflytandet i utformningen av trafiklösningar för Gotland måste öka. Gotlands kommunikationer ska inte missgynnas ur konkurrenssynpunkt. Snabbgående trafik, ska åstadkommas i sjöförbindelserna med fastlandet. Året runt ska det finnas en nordlig och en sydlig färjelinje. Hamnarna ska hålla god standard för lämplig trafik. Inriktningen är: för hamnen i Visby trafik med passagerare och gods, i Kappelshamn farligt gods och passagerare (reservhamn för Visby), i Slite cement, kalksten och passagerare samt i Klintehamn trävaror och jordbruksprodukter. Transporter med farligt gods ska från säkerhetssynpunkt i möjligaste mån, om det är miljömässigt motiverat, ske till och från andra hamnar än Visby.
Kommunikationer med andra regioner, i första hand inom Östersjöområdet ska stärkas.	Verka för att trafik i ökad omfattning kommer till stånd med länderna runt Östersjön. Gotlands läge mitt i Östersjön ska utnyttjas så att Gotland integreras i det framtida tele- och datakommunikationsnäten i Östersjöregionen. Standarden på Gotlands telenät ska minst hålla samma nivå som fastlandets.
Lokaltrafiken på Gotland ska förbättras.	Trafikförsörjningsplan ska finnas.
Kultur	
Gotland ska vara en kulturmötesplats i Östersjöregionen.	Gotlands unika särdrag ska bidra till att utveckla Gotland som kulturens ö till fördel för besöksnäringen och det internationella samarbetet. Gotland ska göras känt för sitt goda utbud av kulturmiljöer, kultur- och fritidsaktiviteter och det rika föreningslivet.
Gotlänningar ska utvecklas till kreativa och självständiga individer.	Gotlänningar ska stimuleras till att ta del av kultur och bildning, såväl genom egen verksamhet som genom kulturupplevelser, av hög kvalitet.

Mål	Strategier
Utbildning	
Utbildningen ska vara nationellt och internationellt konkurrenskraftig.	Utbildningen ska kunna ge goda kunskaper användbara i och anpassade efter ett allt mer internationaliserat samhälle. Utbildningen ska kunna tillgodose lokala, nationella och internationella utbildningsbehov, ge utbildningar med "Gotlandsprofil" och anordna kortare och längre special- och vidareutbildningar samt fortbildningar. Utbildningens roll för att stimulera kreativt tänkande och agerande ska utnyttjas. Som stöd till samhällsutvecklingen måste forskning och utveckling byggas upp kring högskoleutbildningen med utgångspunkt från regionala behov.
Utbildningen ska kunna erbjuda ett "livslångt lärande".	Samhällsutvecklingen leder till ständigt skiftande utbildningsbehov. Särskild hänsyn ska tas till grupper som har behov av kompetenshöjning och fort- och vidareutbildning inom sitt yrkesliv eller för sina möjligheter att få arbete.
Utbildnings- och kunskapsnivåerna för befolkningen på Gotland ska höjas till minst rikssgenomsnittet.	Gotlänningarna ska stimuleras till att studera vidare på gymnasium och högskola.
Vård och omsorg	
Kvaliteten inom vården och omsorgen ska säkras.	Ett program för kvalitetssäkring inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten tas fram. Alternativa vårdformer, t ex inom socialtjänsten, som kan utföras med hjälp av frivilliga och vilka former ett sådant arbete skulle kunna ha ska prövas från fall till fall. Möjligheterna att exportera tjänster inom området hälso- och sjukvård ska studeras.
Folkhälsan på Gotland ska förbättras.	Ett folkhälsopolitiskt program ska tas fram.
Handikappade och äldre ska kunna leva ett självständigt och normalt liv efter egna önskemål och intressen.	Kvaliteten i den alltmer differentierade äldre- och handikappomsorgen ska utvecklas.
Försvar	
Försvaret ska erbjudas goda utbildningsbetingelser med erforderliga övnings- och skjutområden.	Den intresseöverenskommelse som tecknats mellan kommunen och de militära myndigheterna 1984 ska senast 1997 ha ersatts med planer enligt NRL:s och PBL:s regelsystem. Kommunen ska medverka till att skapa en knytning av Tofta skjutfält närmare Visborgs slätt.

MILJÖ

Gotlands kommun är en ekokommun. Det innebär att det gotländska samhället ska inriktas på att bli ett samhälle där kretsloppstänkande och resurshushållning är utmärkande drag. Behovet av en långsiktigt hållbar utveckling är kanske mer tydligt på en ö, där förutsättningarna för liv ofta präglas av vilka resurser som lokalt finns tillgängliga. Gotland har mycket stora natur- och kulturvärden, men också ett rikt utbud av förnyelsebara naturresurser som kan utnyttjas. Det är bara genom en medveten, långsiktig resurshushållning som dessa värden kan bevaras och utvecklas.

Många frågar sig vad "hållbar utveckling", "kretsloppssamhälle", "ekokommun" m fl benämningar egentligen innebär. Ett centralt begrepp i alla dessa benämningar är "ekologisk uthållighet". Det innebär bl a att sluta öka mängden "molekylsopor" i miljön. Det innebär också ett bättre förvaltande av fonder av olika slag där "ränta" kan tas ut, t ex åker- och skogsmark, fiskbestånd och vattentillgångar. En väsentligt minskad förbrukning av jordens ändliga resurser (råvarulagret) ingår också i en strategi för uthållig utveckling. Genom informationsinsatser vill kommunen minska användandet av miljöfarliga ämnen. En del i detta miljöskyddsarbete är också användandet av miljövänlig teknik.

Gotland ligger mitt i Östersjön. Det innebär att gotlänningarna i högsta grad är beroende av Östersjöns miljö. Beroendet gäller också hur de områden som påverkar Östersjömiljön hanterar miljöfrågorna. Det är därför av grundläggande intresse för Gotland att bidra till och stimulera åtgärder som kan förbättra Östersjöns miljö. Detta gäller oavsett om insatserna sker på Gotland eller i någon annan av de regioner som ligger runt Östersjön. Samverkan är ett nyckelord för framgång i detta avseende.

Vattnet är Gotlands viktigaste naturresurs. Särskild uppmärksamhet måste därför ägnas vattenfrågorna för att säkra vattentillgången på lång sikt. I detta ligger inte enbart de frågor som normalt kopplas ihop med vattnet, som reningsverk, vattentäkter osv. Lika viktigt är att ta vara på resurser i form av våtmarker, träsk, större vattendrag m m, bland annat för att trygga våra grundvattenresurser.

Avfallsfrågorna kommer alltmer i fokus. Ett ökat producentansvar införs efter hand. Konsumenterna kommer också att allt tydligare få ta ett ökat ansvar för sina sopor. Detta skapar nya möjligheter men kan också komma att innebära nya utmaningar som måste antas. Kompostering och andra sätt att minska sopberget blir naturliga inslag och här krävs stora informationsinsatser. Samtidigt kan man fråga sig hur exempelvis producenterna tänker trygga återvinningen på landsbygden utan väl uppbyggda återvinningssystem.

Friluftslivets intressen är mycket stora över i stort sett hela kommunen och har inte bara ett lokalt intresse. Goda förutsättningar för friluftslivet är en viktig grundfaktor för en så viktig framtida näringsgren som besöksnäringen. Det är därför viktigt att förändring av markanvändning sker med utgångspunkt från att så långt möjligt undvika konflikter med det rörliga friluftslivet.

Den planerade avvecklingen av kärnkraften till år 2010 medför att energiplaneringen i kommunen nu måste inriktas på en växling mot andra energislag och effektivisering av elanvändningen. Här kan de stora tillgångarna på alternativ, förnyelsebar energi på Gotland nyttjas bättre än idag. På så sätt kan också beroendet av "importerad" energi minska, vilket i sin tur bidrar till en minskad sårbarhet.

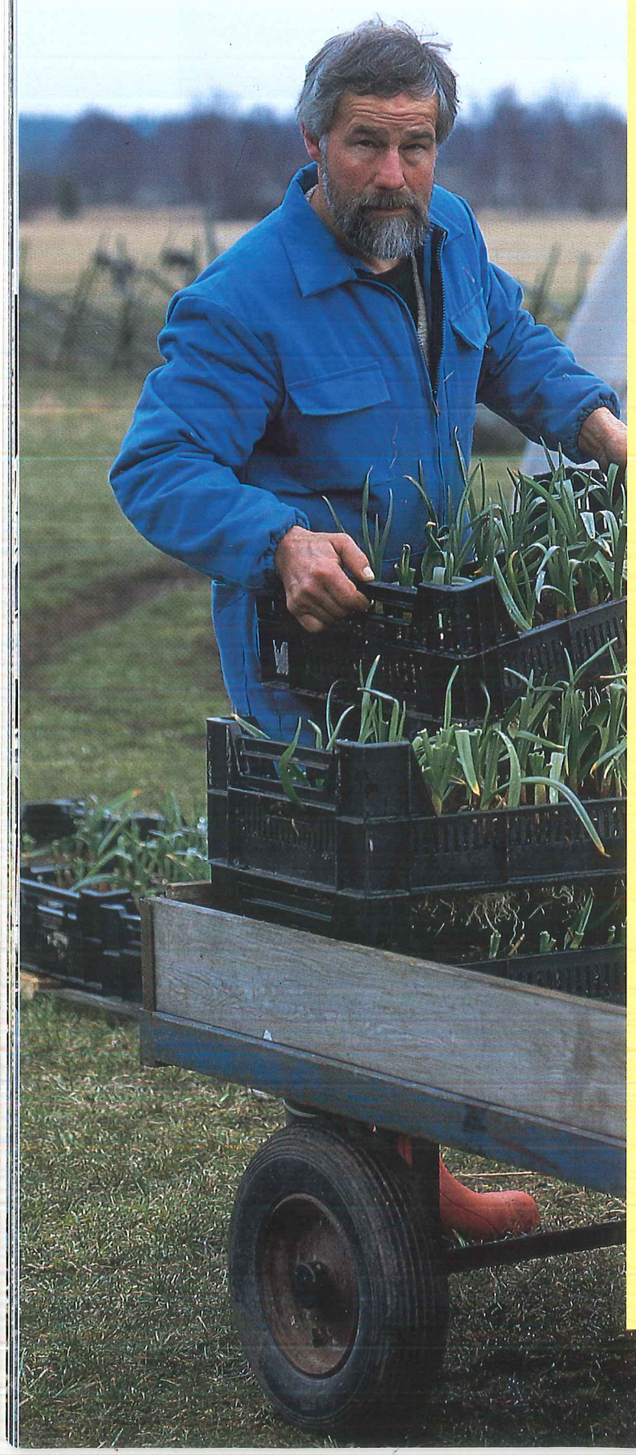
Slutsatser

Ekokommun Gotland ställer krav på nyorientering i hela det gotländska samhället. Grundläggande principer blir kretslopp och hushållning. Samhällsplaneringen bör ta sin utgångspunkt i detta. Det innebär inte att utvecklingen på ön behöver avstanna utan kan skapa nya möjligheter för utveckling och kompetensuppbyggnad som blir en viktig konkurrensfaktor gentemot andra regioner. Här måste understrykas att ekokommunprocessen inte får leda till isolering från omvärlden. Samarbete med andra regioner, inte bara Stockholmsområdet, kommer tvärtom att bli avgörande för hur närmiljön kommer att utvecklas fram till år 2010 och därmed också möjligheterna att leva vidare på Gotland.

Mål	Strategier
Miljön i Östersjön ska förbättras.	Kommunen ska i olika sammanhang medverka till att minska belastningen av näringsämnen till Östersjön. Detta kan även ske genom att kommunen engagerar sig i avloppsrening och andra miljöprojekt inom hela Östersjöns tillrinningsområde. Insatser ska göras för att minska uttransporten av näringsämnen från Gotland till Östersjön. Inriktningen bör vara att uppnå en halvering innan år 2010. Den systemekologiska forskning som bedrivs eller kan komma att bedrivas på Gotland ska stödjas och erforderliga markområden reserveras för detta behov.
Vattenförsörjningen ska säkerställas.	Kommunen ska senast 1995 ha utarbetat en vattenplan. Den ska behandla vattnet på och runt ön, såväl ytvatten som grundvatten och havsvatten. Vattenplanen ska bl a visa hur belastningen av föroreningar och näringsämnen på de större vattensystemen och på skyddsvärda ytvatten kan minskas, hur en halvering av uttransporterna av näringsämnen till Östersjön ska uppnås, samt hur alla träsk och större vattendrag kan fås att bättre fungera i sitt ekologiska sammanhang. Skyddet av grundvattnet och dricksvattenförsörjningen prioriteras före andra resursanspråk. Förutsättningarna för ökad efterbehandling av avloppsvatten vid kommunens avloppsreningsverk ska undersökas. Alternativa avloppslösningar ska stimuleras.
Våtmarksarealen ska öka.	Vattenplanen bör redovisa hur våtmarkernas ekologiska funktion i landskapet ska beaktas. Förändringar av markanvändningen får inte ske så att våtmarker förstörs eller minskar i areal.
Mängden avfall som produceras på Gotland ska minska.	En aktuell avfallsplan ska finnas för hela ön. Den ska visa hur avfallet ska omhändertas på ett miljömässigt bra och resurshushållande sätt.

Mål	Strategier
Användning och utsläpp av miljöfarliga ämnen ska minska.	För att minska utsläppen av miljöfarliga ämnen i naturen ska grovtipparna avvecklas och ersättas med avfallsgårdar. Informationsinsatser bör göras för att öka medvetandet om konsekvenserna av användandet av miljöfarliga ämnen. De miljöfarliga utsläppen från våra största industrier ska minskas till vad som är möjligt att uppnå med modernaste teknik. Nytillkommande tekniska framsteg ska inom rimlig tidsperiod tillämpas för att ytterligare minimera utsläppen. Samma krav ska ställas på utsläppen från färje- och kryssningstrafiken.
Den biologiska mångfalden ska bevaras och områden med stora naturvärden värnas.	I samråd med länsstyrelsen bör underlag tas fram som grund för detta arbete. Vid detaljplaneläggning, eller annan större förändring av markanvändningen ska exploatören redovisa konsekvenserna för miljön.
Gotland ska erbjuda goda möjligheter till friluftsliv.	Kommunen ska särskilt prioritera naturvård inom tätortsnära områden, och områden av särskilt stor betydelse för friluftslivet.
Kustområdena ska så långt möjligt säkras för det rörliga friluftslivet.	Särskild hänsyn ska tas till det rörliga friluftslivets intressen i kustsocknarna. En koncentrerad expansion av bebyggelse ska i huvudsak ske i anslutning till redan exploaterade områden. Detta i syfte att spara de oexploaterade kuststräckorna.
Andelen Gotlandsproducerad energi ska öka i det gotländska samhället.	Kommunen ska ha en aktuell energiplan. Kommunen ska ha en positiv inställning och stimulera till alternativa energilösningar som vindkraft, odling av energigrödor, biogasanvändning etc. En mer detaljerad strategi för vindkraftetablering för i första hand havsbaserade lägen bör utarbetas av kommunen. Det kan även finnas behov av fördjupningsstudier för vissa "vindetableringsområden" på land. Kommunen ska stödja lokala forskningsprojekt för energisnålt boende och särskilt beakta energifrågorna ur olika aspekter i bebyggelseplaneringen.

LEVANDE LANDSBYGD

Gotland är den kommun som har flest antal boende i glesbygd. Den gotländska landsbygden utgör ett stort värde för Gotland och dess kvaliteter kompletterar i många avseenden de värden som finns i tätorterna. Ett väl fungerande samspel mellan landsbygden, Visby och övriga tätorter är därför grundläggande för en positiv utveckling.

För att förutom att bibehålla rimliga livsbetingelser också utveckla landsbygden kommer stora insatser att krävas. Kommunen och olika myndigheter bör därför så långt möjligt arbeta för att underlätta satsningar som stärker landsbygden. Det innebär att nyföretagande och byggande ska stimuleras. Självklart ska de övergripande målen i översiktsplanen ligga till grund för detta arbete.

En huvudprincip för nyproduktion av bostäder är att de etableras utmed "huvudstråk", t ex Visby–Klintehamn, där kommunen kan erbjuda en god service bl a när det gäller kollektivtrafiken. En lokalisering längs "huvudstråken" underlättar även för infrastruktursatsningar, t ex utbyggnad av ett modernt telenät.

En viktig livsbetingelse är den service som kan erbjudas dem som bor på landsbygden. Det är viktigt att inte enbart se till kvantiteten utan också sträva efter en bibehållen kvalitet i utbudet. Det kan innebära att man i framtiden kan få acceptera ett större avstånd mellan boende och service. Samtidigt kan nya samverkansformer mellan offentlig och privat service tillsammans med ny teknik medföra att förändringarna inte behöver bli så stora som annars skulle bli nödvändigt.

Allt oftare förändras fritidshus till permanenthus. "Vinterfastlänningar" ges (en ofta önskad) möjlighet att under hela eller delar av året arbeta på distans från sin tidigare sommarstuga. I framtiden kommer gränsen mellan fritidshus och permanentbostäder att allt mer suddas ut. Lämplighetsprövningen bör därför baseras på samma grundkrav. Detta kan idag tyckas vara ett hinder för byggande men kommer på sikt att skapa oanade möjligheter för den gotländska landsbygden, genom att alla nya hus som byggs kommer att ha lösningar som är långsiktigt hållbara och därigenom flexibla för olika nyttjande.

På senare år har en del grupper av hus (flerbostadshus med 5–15 lägenheter) byggts på landsbygden. Dessa grupper är ofta lokaliserade till känsliga miljöer där det är viktigt med en varsam anpassning till omgivningen. Kyrkbyarna som "grannskapsenheter" bör i många fall kunna utgöra grunden för en positiv landsbygdsutveckling. För att ta vara på de möjligheter som finns kommer nyproduktion på landsbygden att ställa krav på "tillval" utöver boendet. Till exempel kan boendet där det är möjligt kombineras med tillgång till strandbod, hästplats etc. Detta kräver en ökad öppenhet från de myndigheter som har att pröva ansökningar. Utan att åsidosätta VISION Gotland 2010:s övergripande mål och andra allmänna intressen bör det vara möjligt att hitta sådana nya lösningar. Konflikter mellan t ex jordbruk och fritidsboende bör också kunna lösas inom dessa ramar.

Gotlands kust är i många avseenden unik. De ofta öppna, oexploaterade stränderna har ett stort värde för såväl det rörliga friluftslivet som från landskapsbildssynpunkt och ska därför skyddas.

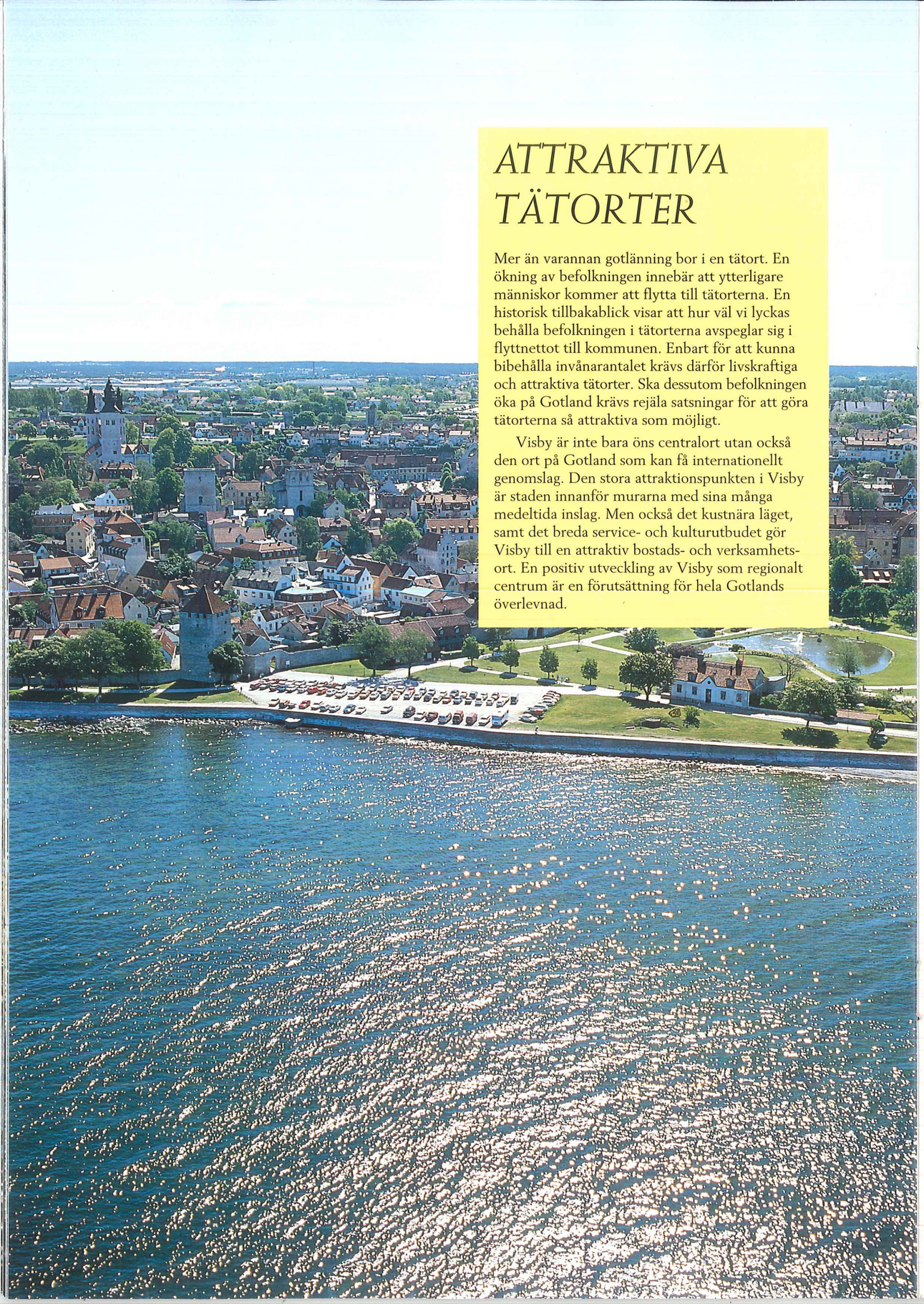
Detta bör inte förhindra att man på begränsade områden också tar vara på dessa värden genom att låta bebyggelse möta havet. Ett boende nära havet är en kvalitet som många människor skulle vilja ha och en konkurrensfaktor av rang för Gotland. Sådant boende bör därför kunna möjliggöras efter noggrann prövning. Särskild uppmärksamhet bör då ägnas åt att den mest strandnära zonen inte exploateras. Framtida grupper av fritidshus ska därför i huvudsak byggas i direkt anslutning till redan exploaterade områden för att spara de oexploaterade kuststräckorna.

Gotland är känt för sina vackra hus och sin bebyggelsetradition. Det är därför väsentligt att nya inslag inplaceras på ett medvetet sätt i kulturlandskapet. Där så är motiverat bör de anpassas till bebyggelsetraditionen. För att undvika misstag bör klara rekommendationer utarbetas, som bygger på tidigare erfarenheter och en varsam utveckling av "Gotlandshuset".

Slutsatser

En levande landsbygd är viktig för en positiv framtid på Gotland. Att bibehålla andelen boende på landsbygden blir därför ett viktigt men också högt uppsatt mål som innebär att antalet boende på landsbygden ska öka. Många olika, ofta okonventionella insatser kommer att behöva göras för att skapa en sådan utveckling. Grundläggande blir att bibehålla drägliga livsbetingelser, stimulera nyföretagande och från ett perspektiv baserat på "möjlighetstänkande" underlätta för dem som vill bosätta sig på landet. En sådan utveckling bör ta avstamp från den gotländska landsbygdens stora natur- och kulturvärden och den gotländska byggnadstraditionen.

Mål	Strategier
Ett väl fungerande samspel mellan stad och landsbygd och tätorter är grundläggande för hela Gotlands utveckling.	Särskilda satsningar bör göras för att stimulera utveckling av näringslivet på landsbygden, särskilt möjligheten till småskalig produktion ska tillvaratas.
	Lokala grupper och entreprenörer ska stimuleras och uppmuntras.
Andelen boende på landsbygden ska bibehållas.	Lövsta landsbygdsgymnasium bör vidareutvecklas som centrum för landsbygdsutveckling.
	Landsbygdsprogrammet ska följas upp.
	Lämplighetsprövningen för permanenthus och fritidshus bör ske likartat och baseras på samma grundkrav.
Det ska vara möjligt att bo hela livet i sin hemsocken.	Kvaliteten och tillgången på den kommunala servicen på landsbygden ska så långt möjligt säkerställas. För att klara detta måste samverkan mellan olika aktörer (privata och offentliga) utökas.
	Valfrihet i boendet ska möjliggöras, både vad gäller lokalisering och typ av bostad. Stor del av nyproduktionen etableras utmed huvudvägarna där kommunen kan erbjuda en god service.
	Infrastrukturen på landsbygden måste anpassas till framtidens krav.
Den gotländska byggnadstraditionen ska bibehållas.	Vid byggande ska där så är motiverat krav ställas på anpassning till gotländsk byggnadstradition. Hänsyn till befintlig bebyggelse, naturen och olika lokala förhållanden ska styra de krav som ställs.
	Anpassningskraven bör vidareutvecklas med utgångspunkt från helhetseffekter i olika miljöer och inte enbart det enskilda huset.
	Rekommendationer för prövning av bygglov utanför planlagda områden ska utarbetas (översyn av skriften "Bygga nytt och renovera").
	De beskrivningar som finns av riksintressen för natur- och kulturminnesvården samt friluftslivet ska alltid ingå i beslutsunderlaget vid beslut som innnebär en förändring av markanvändningen.

ATTRAKTIVA TÄTORTER

Mer än varannan gotlänning bor i en tätort. En ökning av befolkningen innebär att ytterligare människor kommer att flytta till tätorterna. En historisk tillbakablick visar att hur väl vi lyckas behålla befolkningen i tätorterna avspeglar sig i flyttnettot till kommunen. Enbart för att kunna bibehålla invånarantalet krävs därför livskraftiga och attraktiva tätorter. Ska dessutom befolkningen öka på Gotland krävs rejäla satsningar för att göra tätorterna så attraktiva som möjligt.

Visby är inte bara öns centralort utan också den ort på Gotland som kan få internationellt genomslag. Den stora attraktionspunkten i Visby är staden innanför murarna med sina många medeltida inslag. Men också det kustnära läget, samt det breda service- och kulturutbudet gör Visby till en attraktiv bostads- och verksamhetsort. En positiv utveckling av Visby som regionalt centrum är en förutsättning för hela Gotlands överlevnad.

Visby ligger inklämt mellan många olika intressen. Även med ett historiskt sett lågt byggande kommer tillgängliga markområden inom Visbys nuvarande "gränser" att vara ianspråktagna år 2010. Med en befolkningsökning till 65 000 invånare blir behovet av nya bostäder väsentligt större än så. Det nytillskott som kommer kräver dessutom troligen större markområden per lägenhet än tidigare eftersom kretsloppsanpassade, alternativa lösningar bör dominera framtidens byggande. I underlagsmaterialet har Visbys begränsningar redovisats närmare. Sammanfattningsvis visar de att en utbyggnad av Visby efter A7-området, Terra Nova och Norra Visby med rådande förhållanden är omöjlig.

Bland hindren kan nämnas:

- norrut: flygplats och viktiga friluftsområden,
- österut: flygplats, soptipp, industriområden, viktiga grundvattenreserver och militära områden,
- söderut: viktiga vattentäkter/grundvattenreserver, militära anläggningar och övningsområden,
- västerut: Östersjön.

Totalt rymmer Visby innanför dessa begränsningar storleksordningen 2 000 nya lägenheter. Under de senaste 15 åren (1978– 1992) har 2166 lägenheter byggts i Visby[1]). Att ytterligare utreda byggnadsmöjligheterna inom stadens nuvarande gränser bedöms inte meningsfullt, då ev ytterligare tillskott utöver de som nu planeras måste anses marginella[2]).

Det är istället angeläget att frågan om Visbys utbyggnad efter sekelskiftet utreds ytterligare med inriktning på områdena runt Visby, exempelvis inom ramen för en fördjupad översiktsplan. Förstudier för ett sådant arbete har redan påbörjats för Vibble–Västerhejde–Högklintsområdet.

Gotlands kommun antog 1993 en handlingsplan för Hansestaden Visby. Syftet med planen var att visa på långsiktiga mål och strategier för staden innanför murarna. Det är angeläget att Hansestadens särart beaktas i enlighet med det antagna handlingsprogrammet. Uppföljning görs av kommunstyrelsen och årliga redovisningar av genomförda åtgärder kommer att avkrävas kommunens nämnder och förvaltningar.

Gotlands övriga tätorter spelar självklart också en stor roll för ön. Den studie av flyttnetton som gjorts visar att en inflyttning sker från landsbygden till tätorterna. Detta var kanske väntat. Men samtidigt kan man se att de som flyttar från en gotländsk tätort oftast flyttar ut från ön och inte tillbaka ut på landsbygden. En nyckelfaktor för att öka befolkningen torde därför vara att öka tätorternas attraktionskraft och försöka behålla fler människor i tätorterna. Inte bara Visbys utan även de övriga tätorternas särart och utvecklingspotential måste därför främjas.

Fördjupade översiktsplaner tas successivt fram för alla tätorter och de diskussioner som sker i samband med det arbetet bör också inrymma strategier för sysselsättning, service etc. Förändring av markanvändningen i dessa orter ska naturligtvis ske med hänsyn tagen till bl a de riksintressen som utpekats av staten enligt naturresurslagen. Erfarenheterna hittills visar också att en diskussion om hur riksintressena ska skyddas, deras mer exakta utbredning etc lämpligen görs inom ramen för en fördjupad planering.

Slutsatser

Utvecklingen av Visby som regionalt centrum är en förutsättning för hela Gotlands utveckling. En stad med ett rikt utbud av kultur, utbildning och service i kombination med attraktiva boende- och arbetsmiljöer blir en tillgång för hela Gotland och samtidigt attraktiv nog för att locka nya gotlänningar. Med Hansestaden utgör Visby den enda ort på ön som med genomslag kan marknadsföra Gotland inte bara i Sverige utan också internationellt. Det är därför viktigt att Visbys möjligheter tas tillvara med utgångspunkt från dess såväl nationellt som internationellt i många avseenden unika värden.

Även Gotlands övriga tätorter har en stor betydelse och då framförallt för den kringliggande landsbygdens utvecklingsmöjligheter. Det är viktigt att också dessa orters särart och potential tas till vara så att de ges rimliga förutsättningar för en gynnsam utveckling. Tillskapande av attraktiva boende- och arbetsmiljöer i samtliga öns tätorter är således en väsentlig konkurrensfaktor för hela Gotland och en av nycklarna till en ökad befolkning.

1) Källa: SCB, bostads- och fastighetsenheten. Totalt byggdes på Gotland 4 979 lägenheter under perioden. Notera att under denna period har två lågkonjunkturer passerat och befolkningsökningen på Gotland har varit mindre än den som sätts upp som mål i VISION Gotland 2010. Siffrorna är således fullt ut relevanta som jämförelsetal.

2) Fördjupad översiktsplan finns för Terra Novaområdet. Fördjupade översiktsplaner för A7-området och Norra Visby är för närvarande under utarbetande. Sammantaget visar dessa planer hur tillgången på tillgängliga markområden i Visby kan användas i framtiden.

Mål	Strategier
Kännedomen om Visby ska öka internationellt.	Visby och dess Hansestad ska utnyttjas i den internationella marknadsföringen. Hansestaden Visbys särart ska beaktas i enlighet med antaget handlingsprogram. Det innebär bl a att kommunen ska verka för att Hansestaden upptas på UNESCOS:s världsarvslista. Visbyregionens ställning som regionalt och administrativt centrum ska utvecklas.
Utflyttningen från Visby och de andra tätorterna till regioner utanför Gotland ska minska.	Attraktiva boende- och arbetsplatsmiljöer ska tillskapas i samtliga tätorter.
Tätorternas attraktionskraft måste öka.	Åtgärder ska vidtas för att åstadkomma ett med hänsyn till ortens storlek så brett utbud av service, kultur- och rekreationsmöjligheter som möjligt. Slite- och Hemseregionerna ska förstärkas som kommundelscentra. Slite, Klintehamn, Roma och Hemse ska vara serviceorter för omgivande landsbygd med en hög servicenivå. Fårösund, Burgsvik och Katthammarsvik ska vara serviceorter för omgivande landsbygd och för de tre turistområdena Fårö, Storsudret och Östergarnslandet. Övriga tätorter ska vara serviceorter för omgivande landsbygd med viss grundservice. I Visby utgör delar av Norra Visby en lämplig första etapp för attraktivt, kustnära boende. När Terra Nova, Norra Visby och A7 är fullbyggda ska Visby byggas ut kustnära och framför allt i zonen Vibble–Högklint. En fördjupad översiktsplan ska upprättas för att styra utbyggnaden. Fördjupade översiktsplaner utarbetas även för övriga tätorter och andra områden där motstående intressen behöver vägas. Med stöd av bl a de fördjupade översiktsplanerna ska en strategisk markförvärvsplan utarbetas. Den ska ligga till grund för kommunens inköp av mark i tätorterna och deras närområden.

RIKSINTRESSEN

Ett av de formella syftena med en översiktsplan är att visa hur kommunen avser tillgodose de av staten utpekade s k riksintressena. I naturresurslagen (NRL) regleras övergripande användningen av mark- och vattenområden samt skyddet av riksintresseområdena för natur, kultur och rörligt friluftsliv. Portalparagrafen i NRL lyder:

"Marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt skall användas så att en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning främjas."

Vissa områden kan utpekas som riksintresse och dessa redovisas i naturresurslagens (NRL) andra och tredje kapitel. Dessa områden anses ha stort nationellt värde och har få motsvarigheter i landet. Gotlands särart innebär att många områden av staten anses vara av riksintresse.

Gotlands areal är 3 140 km². Enbart inom naturvården och det rörliga friluftslivet har 126 riksintressen med en sammanlagd areal om 1 960 km² utpekats. För kulturminnesvården har 140 riksintressen utpekats, varav 31 st är större än 10 km². Den totala arealen för dessa har inte angivits men torde uppgå till minst 400 km².

I tidigare avsnitt har kommunens syn på olika riksintressen berörts. Nedan redovisas koncentrerat hur kommunen avser tillgodose dessa intressen.

Kommunen avser att fördjupa översiktsplanen i enlighet med de uppställda målen och föreslagna strategierna. Kommunen avser t ex att närmare redovisa skyddet för riksintressena i kulturminnesvården. Detta kommer att ske bl a i arbetet med rekommendationer för prövning av bygglov utanför planlagda områden. Dessa rekommendationer avses också redovisa hur nylokaliseringen av fritidshus inom de geografiska områden som utpekats av riksdagen (NRL 3:4) bör behandlas.

Riksintressen enligt 2 kapitlet NRL

Yrkesfisket och rennäringen (NRL 2:5)

Områden som är av riksintresse för yrkesfisket ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Inom Gotlands kommun har två områden utpekats som riksintressen, öster om Gotska Sandön och Gotlands ostkust. Därutöver har också landningshamnarna Fårösund, Slite, Herrvik, Närshamn och Ronehamn utpekats. Kommunen har i VISION Gotland 2010 valt att inte närmare redovisa användningen av vattenområdena utanför Gotlands kust. Gotlands kommun anser att fisket är av så väsentlig betydelse för ön att det ändå bör behandlas särskilt. Kommunen kommer inte att ge tillstånd till eller tillstyrka verksamheter som inte kan samordnas med yrkesfisket eller som negativt påverkar fiskebeståndet inom sådana områden. Med hänsyn till reproduktionsplatser för fisk kommer kommunen att avstyrka oljeutvinning till havs och vara restriktiv till utvinning av sand från havsbotten.

Kultur- och naturlandskapet, friluftslivet (NRL 2:6)

Stora delar av Gotland är av riksintresse för naturvården, kulturminnesvården och friluftslivet (se den separata riksintressekartan). Kommunen avser skydda sådana områden mot åtgärder som påtagligt kan skada de riksintressanta värdena. Behovet av områden för friluftsliv i närheten av tätorter ska särskilt beaktas i de fördjupade översiktsplaner som görs för orterna.

Vad gäller avgränsningar av riksintresseområden för kulturminnesvården anser kommunen att kärnfrågan är vilket värde som man vill skydda vid olika typer av exploatering. Denna bedömning måste således göras från fall till fall, och här kan inga generella byggförbud etc införas. En viktig grund för ställningstagande i det enskilda fallet är den beskrivning som gjorts av varje riksintresseområde av staten. Därav framgår bl a vilka värden som ska skyddas. Ordet kulturlandskap innebär i sig att landskapet är påverkat av människan. Redan i den definitionen ligger det i sakens natur att kulturlandskapet ska vårdas och utvecklas även i framtiden med hänsyn till de värden det representerar.

Idag finns bebyggelse som inte är bygglovpliktig, t ex jordbrukets ekonomibyggnader. Vid sådan byggnation i riksintressanta områden bör en diskussion mellan berörda myndigheter och byggherre angående gestaltning och lämpliga platser att bygga på stimuleras. Då bygglovplikten på landsbygden och i tätorterna i framtiden bedöms minska ytterligare, krävs en kontinuerlig uppföljning och strategier för att möta de hot mot det gotländska kulturlandskapet detta kan innebära.

Även beträffande naturvården och friluftslivet är kärnfrågan vilket värde som man vill skydda vid olika typer av exploatering.

Beroende på skyddsmotiv och typ och storlek på område är det ibland möjligt att tillåta viss exploatering även inom riksintresseområden för naturvård. De värden som gör området till ett riksintresseområde ska emellertid alltid prioriteras.

Många års arbete och erfarenheter inom ramen för PBL/NRL visar enligt kommunens bedömning att det ovan föreslagna handlingssättet är det riktiga.

Friluftslivets intressen ska som tidigare nämnts i planen värnas runt hela Gotlandskusten.

Värdefulla ämnen eller material (NRL 2:7)

Filehajdarbrottet, Västra brottet, Klinthagenbrottet och Storungs är utpekade som områden av riksintresse avseende ämnen och material för landets materialförsörjning (kalksten). De gotländska kalkstensfyndigheterna är en resurs som även fortsättningsvis bedöms få stor betydelse för den lokala sysselsättningen. De fyra riksintresseområdena med huvudsaklig expansionsriktning är markerade på kartan.

Industriproduktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning och avfallshantering (NRL 2:8)

Luftfartsverket har redovisat att Visby flygpats är att betrakta som ett riksintresse. Kommunens uppfattning är att riksintresset omfattar flygplatsområdet. Koncessionsprövning avseende störningar m m pågår. För att inte omöjliggöra Visbys framtida utbyggnad enligt denna översiktsplan får den geografiska avgränsningen av riksintresset för Visby flygplats inte strida mot det övergripande samhällsintresset. Denna uppfattning har framförts av Gotlands kommun i samband med koncessionsprövningen.

I övrigt har inga nya riksintressen utpekats på Gotland. En diskussion pågår inom NUTEK (Närings- och teknikutvecklingsverket) att utpeka vissa områden som riksintresse för vindkraft. Kommunen har trots detta valt att särskilt behandla två frågor av regionalt intresse, nämligen vindkraften och förändringar av det regionala vägnätet. Skälet är att kommunen anser att dessa frågor kan komma att få ökad tyngd under planperioden. Den kommunala inställningen bör därför klargöras.

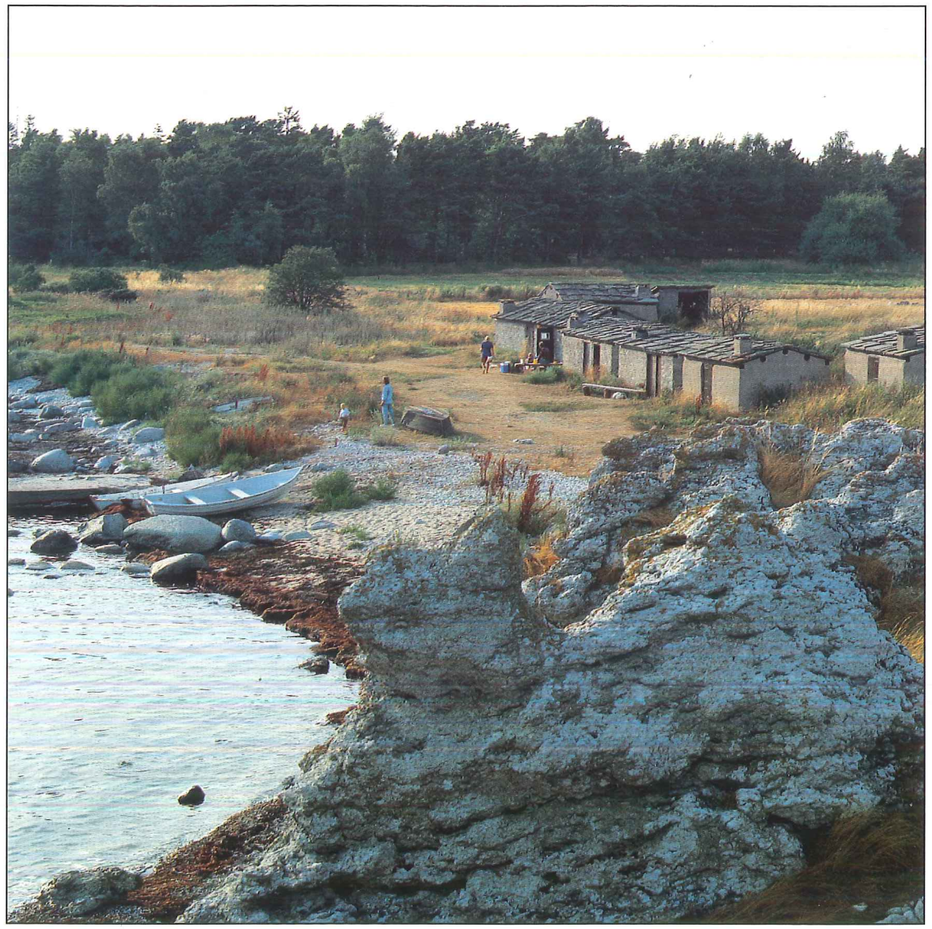
Beträffande vägnätet redovisas på markanvändningskartan reservat för nya sträckningar på de primära länsvägarna (väg 140, delen väg 618–Langes Hage, samt väg 143 (delen Roma samhälle–Roma kyrka). Dessutom har två strategiskt viktiga stråk redovisats, nämligen läge för en eventuell bro till Fårö (Fårösund/Norra Gattet), samt en förbättring vägen Visby–Slite. Den senare motiveras främst av ett troligt ökat utbyte med Baltikum.

Gotlands kommun är positiv och stödjer en etablering av vindkraft till havs, vid kusten och i inlandet. Denna kommunala inriktning gäller hela Gotland förutom de områden som markerats på markanvändningskartan där vindkraft inte bör etableras. Ska vindkraftverk byggas inom områden där ett annat intresse prioriteras måste det prioriterade intresset säkerställas innan en vindkraftutbyggnad tillåts.

Kommunen ska restriktivt pröva vindkraftverk som föreslås lokaliseras till områden som berörs av de fördjupade översiktsplanerna för Fårö, Sudret och Östergarnslandet. Denna princip gäller även enstaka vindkraftverk som kan få betydande inverkan på det särpräglade landskapet.

Lokalisering av enstaka vindkraftverk kan klaras med bygglovansökan. Vid en etablering av vindkraftverk i grupp (>5) bör detaljplan eller annan utredning som visar de planmässiga konsekvenserna för olika intressen upprättas.

Vissa områden på Gotland är särskilt lämpliga för vindkraft (SOU 1988:32) och har markerats på kartan. Kommunen anser att Klintehamn (norra delen), Mjauviken (Medeby), Näsudden, Ronekusten (södra delen, Petsarve) och Närhalvön (Galtungs) är sådana områden där en större vindkraftutbyggnad kan ske.

I ett området Hablingbo–Näs finns ett stort antal vindkraftverk byggda. Intresset för en samlad etablering av vindkraftverk är också störst i detta område. Erfarenheter från bl a Danmark pekar på att grupper av vindkraftverk ("stationer") som byggs med fri sikt mellan stationerna är bättre för landskapsbilden än en "skog" av vindkraftverk. Det är angeläget att vid en fortsatt utbyggnad ta tillvara dessa erfarenheter.

Kommunen tar inte ställning till lämplig storlek på vindkraftverken. Detta får regleras "automatiskt" utifrån vad som är kommersiellt försvarbara investeringar, vilket ligger i linje med att stimulera utbyggnaden av alternativ energi på Gotland. Innan ett nytt vindkraftverk får byggas ska lämpligheten givetvis prövas utifrån sedvanliga lokaliseringskriterier, där bl a reflexer, buller och landskapsbild vägs in.

Totalförsvaret (NRL 2:9)

Totalförsvarets intressen har en särställning i NRL:s andra kapitel. Vid en konflikt mellan två riksintressen enligt andra kapitlet har nämligen försvaret företräde. Försvaret angav 1989 genom Fortifikationsförvaltningen vissa riksintresseområden för Gotland. Varken länsstyrelsen eller kommunen har fullt ut accepterat angivna begränsningar. Länsstyrelsen har därför i januari-94 anmält behovet av översyn till ÖB och Boverket. MKG har i en skrivelse 1994 redovisat markanspråk för områden med "riksvärde" från försvarssynpunkt. Staten har således inte slutligt utpekat några militära riksintressen på Gotland. Under framtagandet av översiktsplanen har dock diskussioner förts mellan kommunen och försvaret respektive länsstyrelsen. Det är angeläget att staten kommer till ett slutligt ställningstagande i dialog med kommunen. Kommunens utgångspunkt är i avvaktan på detta (och i enlighet med förarbetena till NRL) att fast totalförsvarsanläggning utgör ett riksintresse och ska beaktas utifrån dess användningsområde. Angående andra verksamheter/anläggningar typ övnings- och skjutfält, visar översiktsplanen hur kommunen och försvaret för närvarande anser att dessa intressen i framtiden bör beaktas.

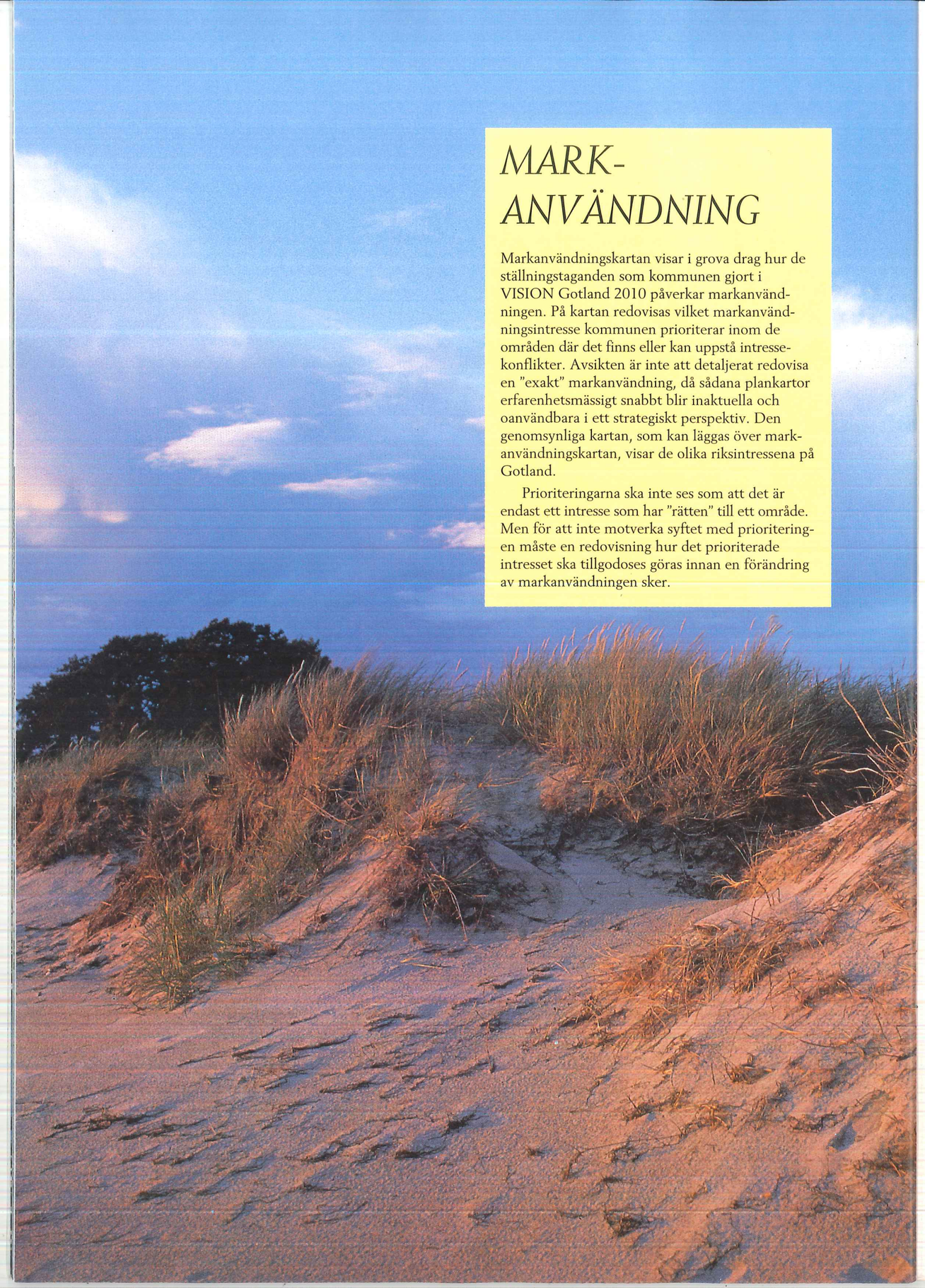
Riksintressen enligt 3 kapitlet NRL

Turismen och det rörliga friluftslivet (NRL 3:2, 3:4)

Riksdagen har i NRL särskilt utpekat vissa områden som ska skyddas. Hela Gotland har ansetts vara av riksintresse för turismen och det rörliga friluftslivet. När tillstånd ges till olika former av ingrepp i miljön ska turismens och det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas. Därutöver har riksdagen beslutat att ny fritidsbebyggelse är förbjuden, annat än som komplettering, längs kusten samt på Fårö, Östergarn och Sudret.

Kommunen anser att det rörliga friluftslivets intressen ska prioriteras framför exploateringsintressen i hela kustbygden (såvida inte annat är särskilt markerat på markanvändningskartan). Inom denna zon finns ofta också områden av riksintresse för naturvård och kulturminnesvård. De värden som motiverar riksintresset (framgår av de beskrivningar som gjorts för varje riksintresse) ska skyddas. Normalt medför prioriteringen av friluftsliv inga särskilda restriktioner för jord- och skogsbruk.

Kommunen har i översiktsplanen (se markanvändningskartan) gjort en noggrannare avgränsning av Gotlandskusten (NRL 3:4), d v s inom vilket kustområde ny fritidsbebyggelse är förbjuden och endast får komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Utgångspunkterna vid kommunens avgränsning har varit att man ska kunna se havet, att landskapet är öppet mot havet eller att det finns ett geologiskt/biologiskt samband med havet, t ex sanddyner i tallskog eller vattenytor i förbindelse med havet. Denna nya avgränsning, som innebär en avsevärd reduktion av förordnandeområdet jämfört med det som gällt sedan 1987, ska givetvis ses i samklang med andra intressen innan det kan fastslås om det finns förutsättningar för en förändrad markanvändning.

MARK-ANVÄNDNING

Markanvändningskartan visar i grova drag hur de ställningstaganden som kommunen gjort i VISION Gotland 2010 påverkar markanvändningen. På kartan redovisas vilket markanvändningsintresse kommunen prioriterar inom de områden där det finns eller kan uppstå intressekonflikter. Avsikten är inte att detaljerat redovisa en "exakt" markanvändning, då sådana plankartor erfarenhetsmässigt snabbt blir inaktuella och oanvändbara i ett strategiskt perspektiv. Den genomsynliga kartan, som kan läggas över markanvändningskartan, visar de olika riksintressena på Gotland.

Prioriteringarna ska inte ses som att det är endast ett intresse som har "rätten" till ett område. Men för att inte motverka syftet med prioriteringen måste en redovisning hur det prioriterade intresset ska tillgodoses göras innan en förändring av markanvändningen sker.

Förklaringar

Övrig mark

Mark där det inte förväntas några markanvändningskonflikter är i planen klassificerad som "övrig mark". Där kan pågående markanvändning fortsätta och utvecklas under planperioden. Ändrad markanvändning tillåts om den inte strider mot ett prioriterat intresse eller uppenbart skadar ett sektorsintresse. En prövning sker i former som anvisas av tillämplig lagstiftning (PBL, NRL m fl).

Områden med fördjupad översiktsplan

För att mera detaljerat redovisa de allmänna intressena och kommunens avsikter kan s k fördjupningar göras av översiktsplanen. Arbetet med sådana fördjupade översiktsplaner har skett parallellt med framtagandet av VISION Gotland 2010 för bl a Visby flygplats och några tätorter. De områdesplaner för Sudret, Östergarnslandet och Fårö som togs fram under början av 1980-talet omformas till fördjupade översiktsplaner samtidigt som denna översiktsplan antas. Det innebär att den som vill ha kunskap om kommunens intentioner i de områdena ska titta i respektive plan, som har en högre detaljeringsgrad än VISION Gotland 2010.

Områden där fördjupad översiktsplan ska tas fram

Kommunen ska utarbeta fördjupade översiktsplaner för de flesta av Gotlands tätorter och även en del andra områden. Dessa planer ska ange huvudsaklig markanvändning under de närmaste 20 åren. En fördjupad översiktsplan anger även strategiska mål, d v s om markanvändningen ändras bör det ske enligt planens intentioner. Erfarenheterna visar att fördjupade översiktsplaner bör revideras minst vart femtonde år.

Lägen för större vindkraftsetablering

Några områden på Gotland har av staten (SOU 1988:32) utpekats som särskilt lämpliga för etablering av vindkraft i stor skala. Kommunen delar utredningens uppfattning i de områden som redovisas på kartan. Det innebär att kommunen är beredd att medverka till och stimulera en utbyggnad av vindkraft i sådana områden genom olika insatser (planering etc). Åtgärder som kan motverka utnyttjande av områdena för vindkraft kommer att prövas restriktivt.

Områden där vindkraft inte bör etableras

Vissa kuststräckor och öarna runt Gotland har så stora landskapsbildsvärden att de allvarligt skulle skadas om vindkraft etablerades där. I dessa områden, som särskilt markerats på kartan, bör därför inga tillstånd ges till vindkraftverk.

Område där systemekologisk forskning prioriteras

Området runt Bäste träsk på norra Gotland har unikt goda förutsättningar för forskning kring Östersjön och sambanden mellan land och hav. Stockholms Universitets verksamhet är strategiskt viktig inte bara för Gotland utan för hela Östersjöregionen. Kommunen anser att forskningsintresset ska prioriteras framför andra intressen inom hela Bäste träsks tillrinningsområde. Bäste träsk utgör också en av de viktigaste ytvattenreserverna på Gotland. Skulle ett framtida uttag av dricksvatten behöva ske från träsket bedöms det inte stå i strid med forskningsintressena.

Militära områden

Större militära områden redovisas på kartan. Kommunen avser att ta fram planer enligt PBL för området mellan Visby och Tofta skjutfält. I dessa planer kommer de militära intressena att behandlas utförligare. Planerna kan därmed ersätta den överenskommelse om intressegränser fram till år 2000, som gjordes mellan kommunen och de militära myndigheterna 1984.

Kommunen avser också medverka till att skapa en bättre koppling mellan Visborgs slätt och Tofta skjutfält.

Område influerat av störningar

En zon på 300 meter närmast Tofta skjutfält utgör buffertzon med hänsyn till störningar från skjutfältet. Inom detta område avser att kommunen i samband med planering i området Visby–Tofta (se ovan) utarbeta riktlinjer för bygglovgivning. Bullerkänslig bebyggelse bör här undvikas utanför detaljplanelagt område.

Större sten- eller grustäkter

De viktigaste täkterna på Gotland har markerats särskilt på kartan. Där anges också lämpliga expansionsriktningar. Utökad täktverksamhet föregås av sedvanlig prövning enligt tillämpliga lagar. Annan markanvändning ska prövas restriktivt inom eller i direkt anslutning till dessa områden med hänsyn till risken för störningar. En samlad bedömning av framtida möjliga uttag bör ske under planperioden.

Bebyggelseområden som bör utredas

På kartan redovisas kustnära bebyggelseområden som kommunen anser är lämpliga att pröva för bebyggelse i planerade former. Nybebyggelse ska föregås av detaljplan eller i vissa fall annan utredning som visar de plan- och miljömässiga konsekvenserna.

Vägreservat

De större förändringar av vägnätet som kan bli aktuella under tiden fram till år 2010 har markerats. Det innebär att förändringar av markanvändningen på eller i omedelbar närhet av dessa stråk som kan motverka en framtida utbyggnad bör prövas restriktivt.

Hansestaden Visby

Hansestadens särart ska skyddas i enlighet med det handlingsprogram som antogs av kommunfullmäktige 1993.

Gotlandskusten

Hela strandzonen är av riksintresse för turismen och det rörliga friluftslivet. Därtill kommer att utmed kusten och på Fårö, Östergarn och Sudret får fritidsbebyggelse komma till stånd endast som komplettering till befintlig bebyggelse. På kartan har markerats det område som omfattas av restriktioner enligt NRL 3:4. I underlagsmaterialet finns närmare förklaringar kring hur de olika restriktionerna överlagrar varandra. Eftersom Fårö, Östergarn och Sudret i sin helhet täcks av restriktioner, vilket framgår av de fördjupade översiktsplanerna, har de inte markerats på kartan.

ARBETSSÄTT OCH PROJEKT-ORGANISATION

Arbetet med VISION GOTLAND 20 10 har varit en process där ambitionen har varit att få så många som möjligt engagerade i Gotlands framtid. Den formella delen av arbetet – översiktplan enligt plan- och bygglagen – tas fram i två steg. Först ett diskussionsunderlag som ställs ut för samråd under 2-3 månader. Sedan tas ett bearbetat utställningsförslag fram där de olika synpunkter som framförts under samrådet vägs in. Detta förslag ställs ut under minst 2 månader. Därefter kan översiktsplanen antas av kommunfullmäktige.

Arbetet med VISION Gotland 2010 påbörjades hösten 1989 och har styrts av en ledningsgrupp bestående av kommunstyrelsens presidium: Eric Carlsson (c), Hans Klintbom (c), Folke Jonsson (m) och Jan Lundgren (s), byggnadsnämndens presidium: Bengt Söderdahl (c), Per–Olof Jacobsson (c), Hans af Petersens (m) och kommundirektör Johan Träff samt stadsarkitekt Ulf Johansson.

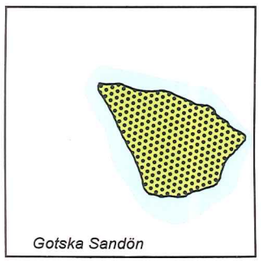
Den arbetsgrupp som svarat för sammanställning av underlagsmaterial och utarbetandet av planen består av stadsarkitekt Ulf Johansson, planarkitekt Anders Rahnberg, kommunekolog Sten Svensson, karttekniker Lena Jonsson, stadsarkitektkontoret, utredningssekreterare Lena Johansson, utredningssekreterare Kalle Löwenberg och informationssekreterare Karin Lindvall, konsult- och servicekontoret.

Produktion: Gotlands kommun. Foto: BildVision.
Tryck: Gotlands Grafiska i maj 1995.
9 000 ex. Tryckt på Silverblade,
licensnummer 304 013.

VISION GOTLAND 2010

ÖVERSIKTSPLAN

MARKANVÄNDNINGSKARTA

Till denna karta finns ett överlägg med riksintressen för natur- och kulturminnesvården

FÅRÖ
Omformas till föp

ÖSTERGARNS-LANDET
Omformas till föp

SUDRET
Omformas till föp

Upprättad av
Stadsarkitektkontoret
i Visby våren 1995

Ulf Johansson
Stadsarkitekt

Anders Rahnberg
Planarkitekt

Antagen av fullmäktige i Gotlands kommun
1995-02-13, §70

Claes-Göran Nilsson
Kommunfullmäktiges
ordförande

Ann Egefalk
Stadssekreterare

Underlagskarta upprättad
av Lantmäteriet

TECKENFÖRKLARING

HUVUDSAKLIG MARKANVÄNDNING

ÖVRIG MARK

PBL:s och NRL:s generella regler tillämpas.

UTREDNINGSOMRÅDEN

Område med fördjupad översiktsplan (se separat dokument/föp)

Område där fördjupad översiktsplan ska tas fram

Bebyggelseområden som bör utredas vidare

PRIORITERADE INTRESSEN

Läge för större vindkraftetablering (sanktionerat av kommunen, SOU 1988:32)

Område där vindkraft inte bör etableras

Område där systemekologisk forskning prioriteras

Militärt område

Expansionsriktning för militärt område

Område influerat av störningar (buller etc)

Vägreservat

Hansestaden Visby - område av världsunikt kulturhistoriskt intresse

OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE

Gotlandskusten (NRL 3:4)

Större sten- eller grustäkt (inkl expansionsriktning) (NRL 2:7)

PÅ SEPARAT KARTA

Kulturminnesvården (NRL 2:6)

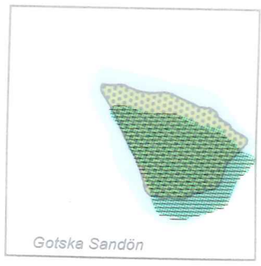
Naturvården (NRL 2:9)

5 0 5 10 15 20 Kilometer

VISION GOTLAND 2010

ÖVERSIKTSPLAN

MARKANVÄNDNINGSKARTA

Till denna karta finns ett överlägg med riksintressen för natur- och kulturminnesvården

Riksintressen för natur- och kulturminnesvården.
(att läggas över markanvändningskartan)

FÄRÖ
Omformas till föp

ÖSTERGARNSLANDET
Omformas till föp

SUDRET
Omformas till föp

Upprättad av Stadsarkitektkontoret i Visby våren 1995

Ulf Johansson Stadsarkitekt
Anders Rahnberg Planarkitekt

Antagen av fullmäktige i Gotlands kommun 1995-02-13, §70

Claes-Göran Nilsson
Kommunfullmäktiges ordförande

Ann Egefalk
Stadssekreterare

Underlagskarta upprättad av Lantmäteriet

TECKENFÖRKLARING

HUVUDSAKLIG MARKANVÄNDNING

ÖVRIG MARK
PBL:s och NRL:s generella regler tillämpas.

UTREDNINGSOMRÅDEN
Område med fördjupad översiktsplan (se separat dokument/föp)
Område där fördjupad översiktsplan ska tas fram
Bebyggelseområden som bör utredas vidare

PRIORITERADE INTRESSEN
Läge för större vindkraftetablering (sanktionerat av kommunen, SOU 1988:32)
Område där vindkraft inte bör etableras
Område där systemekologisk forskning prioriteras
Militärt område
Expansionsriktning för militärt område
Område influerat av störningar (buller etc)
Vägreservat
Hansestaden Visby - område av världsunikt kulturhistoriskt intresse

OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE
Gotlandskusten (NRL 3:4)
Större sten- eller grustäkt (inkl expansionsriktning) (NRL 2:7)

PÅ SEPARAT KARTA
Kulturminnesvården (NRL 2:6)
Naturvården (NRL 2:9)

0 5 10 15 20 Kilometer

Mångfald i natur- och kulturmiljön beroende på kombinationer av olika natur- och bebyggelsetyper gör vissa områden särskilt attraktiva för friluftsliv. Andra faktorer som har betydelse för friluftslivet är områdets läge, landskapsbilden, intresseväckande företeelser och områdets kapacitet för friluftslivsutnyttjande med hänsyn till storlek, attraktivitet, tålighet mot störningar och slitage m m. Variationsrikedomen, särskilt genom inslag av vatten, hed- och våtmarker liksom växlingar mellan skog och öppen mark, är också av stor betydelse.

3 kap 4§ NRL

I länsstyrelsens skrivelse 1987-07-01 angående avgränsning av kustområdet på Gotland, Fårö, Sudret och Östergarn, angavs att närmare övervägande av avgränsningarna borde göras i samband med arbetet med översiktsplanen.

Avgränsningen på Fårö överensstämmer med områdesplanens utsträckning.

Kommunen har sen tidigare tolkat hur lagen skall tillämpas utifrån bl a uttalanden av bostadsutskottet i samband med lagens antagande BoU 1986/87:3 sid 26 och 27.

"Med komplettering avses sådana tillskott till en befintlig bebyggelsegrupp som innebär att det av fritidsbebyggelse ianspråktagna området inte ökar nämnvärt i omfattning eller tillskott som innebär en naturlig avrundning av befintlig bebyggelse. Komplettering torde normalt ske som förtätning av befintliga bebyggelseområden. Beträffande särskilda skäl anges bl a att tillkommande bebyggelse ingår som ett led i att förbättra områdenas attraktivitet för turism och friluftsliv t ex i form av stugbyar för uthyrning, vandrarhem och enkla campingstugor. Även en enkel typ av fritidsbebyggelse i närheten av större tätortsregioner anses vara särskilda skäl. De motiv som sammanfattningsvis redovisats har enligt utskottets mening inte givits en sådan utformning att berättigade intressen av bl a tillkommande fritidsbebyggelse i form av fritidshus inte skulle kunna förverkligas.

En motiverad utbyggnad av fritidsbostäder innebär inte sällan att möjligheter skapas att ge befintliga samhällen för flerårsboende det tillskott som kan behövas för att bl a den offentliga servicen och detaljhandels strukturen skall kunna upprätthållas i rimlig omfattning".

Från kommunens sida anser man att en fortsatt utbyggnad av fritidsbebyggelsen är ett medel för att hindra en fortsatt tillbakagång av service och arbetstillfällen i glesbygden. Man betonar i sammanhanget att "bebyggelsen bör lokaliseras så att den utgör tillskott i underlaget för den lokala servicen". I Program för områdesplaneringen, som antogs av kommunstyrelsen i januari 1977, uttalades att syftet var att precisera förutsättningarna för detaljplaneläggning och bebyggelseutveckling, värna om sysselsättningen samt att söka bibehålla områdenas stora natur- och kulturvärden.

Utgångspunkten för 3 kap NRL bygger huvudsakligen på arbetet med den fysiska riksplaneringen. Områdesplanerna utgår i från vad som redovisats i prop 1978/79:213. Sålunda ingår överväganden om fritidsbebyggelse i områdesplanerna. Dessa bedömningar kan därför i huvudsak ligga fast.

Kommunen gör i nuläget den bedömningen att även enstaka fritidsbebyggelse, där inte konflikt med vare sig natur-, kultur- eller landskapsbildsvärden uppstår, bör kunna tillåtas efter noggrann övervägning.

Vindkraft

Områdesplanerna innehåller inga anvisningar eller restriktioner vad gäller vindkraftslokaliseringar. Vindkraft ingår i begreppet exploateringsföretag i naturresurslagen (NRL) (Prop 1985/86:3 sid 49, 155 och 171).

Det öppna och kulturpräglade landskap som dominerar vissa delar av Gotland - särskilt Fårö, Storsudret och Östergarnslandet - är speciellt känsligt för ingrepp av olika slag. Områdena representerar sådana värden som är svåra att återskapa eller ersätta om de en gång påverkats.

Mot denna bakgrund bör kommunen i princip inta en restriktiv inställning till att vindkraftverk lokaliseras till dessa tre områden. Detta gäller även enstaka vindkraftverk som kan få betydande inverkan i det särpräglade landskapet och därigenom komma att skada de värden som områdena representerar.

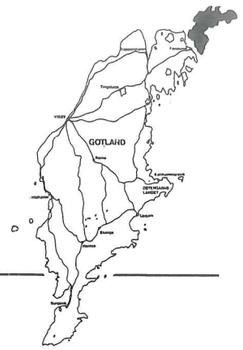
Denna plan utgår från områdesplan Fårö, antagen av kommunfullmäktige den 10 januari 1983, § 111. De mål och strategier som redovisas i VISION Gotland 2010, översiktsplanen, gäller även för den nu aktuella fördjupningen för Fårö. Upplysningar om planen kontakta Margitta Andersson, stadsarkitektkontoret, tfn 26 91 94.

Den fördjupade översiktsplanen är antagen av kommunfullmäktige 1995-02-13, §70.

SNABBA TRYCK AB, VISBY 9505

Anpassning av områdesplanen för Fårö till plan- och bygglagen (PBL), del av VISION Gotland 2010

Fördjupad översiktsplan Fårö

Syfte – bakgrund

Områdesplanen för Fårö, antogs av kommunfullmäktige den 10 januari 1983 (§ 111). Den avses nu omformas till att bli en fördjupad del av kommunens översiktsplan.

Enligt övergångsbestämmelserna i 17 kapitlet § 2 plan och bygglagen (PBL) är en sådan "översiktlig plan", som antogs innan PBL trädde i kraft den 1 juli 1987, i viss mån tillämplig som översiktsplan. Den får läggas till grund för vissa beslut enligt PBL till dess att en gällande översiktsplan enligt PBL antagits. För att förbli formellt gällande, måste planen anpassas till och hanteras som en översiktsplan enligt PBL samt godkännas igen av kommunfullmäktige.

I Gotlands kommun finns det 3 områdesplaner, Fårö, Sudret och Östergarnslandet, antagna av fullmäktige innan PBL trädde i kraft. Dessa är således i princip tillämpliga som översiktsplan enligt övergångsbestämmelserna.

Kommunen anser att dessa tre fortfarande är aktuella och att de kan formellt godkännas efter anpassning till PBL och därefter ingå som fördjupade delar av kommunens översiktsplan.

Strategin för markanvändningen som anges i kommunens översiktsplan gäller även dessa tre planer.

Anpassning – tillägg

Planens intentioner och syfte överensstämmer med PBL:s fjärde kapitel om översiktsplaner och föranleder således ingen anpassning.

Eftersom områdesplanens innebörd avses behållas, föreslås att områdesindelning och områdesbeteckningar förblir oförändrade, medan alla hänvisningar till den gamla bygglagen/stadgan (BL/BS) stryks och ersätts av motsvarande enligt PBL. Ändrad och ny text är inramad. Avsnitten åtgärdsförslag utgår eftersom de åtgärder som kvarstår bör behandlas i samband med berörda nämnders/förvaltningars löpande arbete och uppföljning.

Riksintressen

2 kap Lag om hushållning med naturresurser m m (NRL).

Med hänsyn till områdesplanens karaktär av översiktlig strategisk plan och omfattningen av riksintressena finns det för närvarande på basis av gjorda erfarenheter inga uppenbara skäl att gå igenom varje enskilt område. Det är dock kommunens avsikt att kontinuerligt se över behovet av speciella skyddsåtgärder för att säkerställa att riksintressena tillgodoses. I anslutning till att mer omfattande exploateringar prövas kommer kommunen att beakta riksintressenas skydd. Detta kan ske t ex i områdesbestämmelser eller detaljplan.

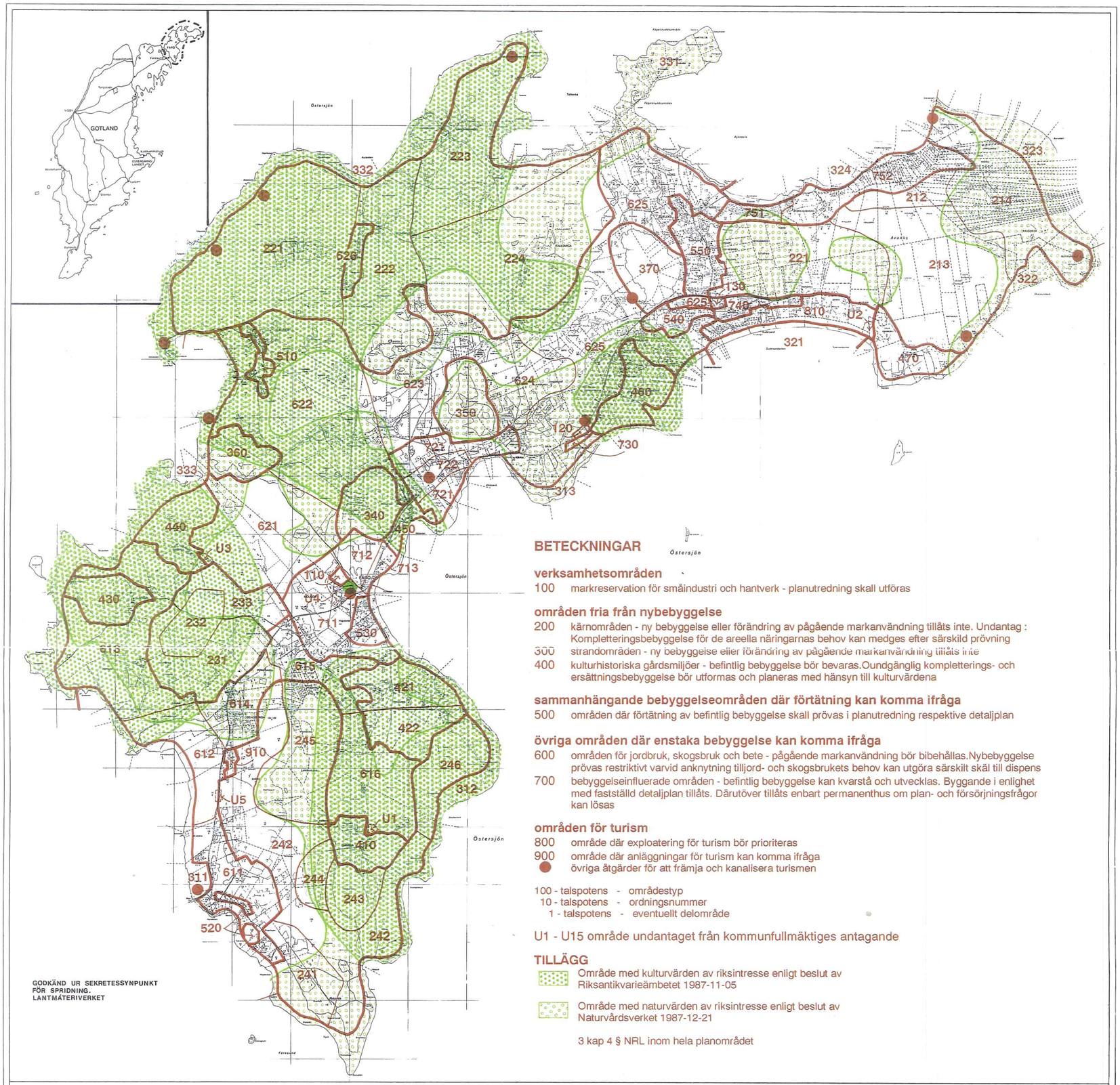
I statens redovisningar av riksintressena anges vari värdena ligger och på vilket sätt de kan skyddas. Bedömningar om det finns förutsättningar för t ex exploatering inom dessa områden görs bl a med utgångspunkt från underlagsmaterialet från de centrala förvaltningsmyndigheterna som anges i NRL-förordningen § 2.

Enligt NRL innebär riksintressen inte hinder för utveckling av befintliga tätorter och av det lokala näringslivet. Kommunen bedömer att t. ex bygglovansökningar inom riksintresse inte kan avslås bara för att området klassats som riksintresse. Varje bygglov måste prövas utifrån sina förutsättningar och skyddsaspekterna i det aktuella fallet.

3 kap NRL

Enligt 3 kap 1 § NRL är de områden som utpekas i 2–6 §§ i sin helhet av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd i dessa områden endast om hinder inte möter enligt 2–6 §§ och om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden.

Enligt 3 kap 2 § NRL skall inom Gotland turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

GODKÄND UR SEKRETESSYNPUNKT
FÖR SPRIDNING.
LANTMÄTERIVERKET

BETECKNINGAR

verksamhetsområden

100 markreservation för småindustri och hantverk - planutredning skall utföras

områden fria från nybebyggelse

200 kärnområden - ny bebyggelse eller förändring av pågående markanvändning tillåts inte. Undantag : Kompletteringsbebyggelse för de areella näringarnas behov kan medges efter särskild prövning

300 strandområden - ny bebyggelse eller förändring av pågående markanvändning tillåts inte

400 kulturhistoriska gårdsmiljöer - befintlig bebyggelse bör bevaras.Oundgänglig kompletterings- och ersättningsbebyggelse bör utformas och planeras med hänsyn till kulturvärdena

sammanhängande bebyggelseområden där förtätning kan komma ifråga

500 områden där förtätning av befintlig bebyggelse skall prövas i planutredning respektive detaljplan

övriga områden där enstaka bebyggelse kan komma ifråga

600 områden för jordbruk, skogsbruk och bete - pågående markanvändning bör bibehållas.Nybebyggelse prövas restriktivt varvid anknytning tilljord- och skogsbrukets behov kan utgöra särskilt skäl till dispens

700 bebyggelseinfluerade områden - befintlig bebyggelse kan kvarstå och utvecklas. Byggande i enlighet med fastställd detaljplan tillåts. Därutöver tillåts enbart permanenthus om plan- och försörjningsfrågor kan lösas

områden för turism

800 område där exploatering för turism bör prioriteras

900 område där anläggningar för turism kan komma ifråga

● övriga åtgärder för att främja och kanalisera turismen

100 - talspotens - områdestyp
10 - talspotens - ordningsnummer
1 - talspotens - eventuellt delområde

U1 - U15 område undantaget från kommunfullmäktiges antagande

TILLÄGG

Område med kulturvärden av riksintresse enligt beslut av Riksantikvarieämbetet 1987-11-05

Område med naturvärden av riksintresse enligt beslut av Naturvårdsverket 1987-12-21

3 kap 4 § NRL inom hela planområdet

GOTLANDS KOMMUN

Antagen av kommunfullmäktige den 13 februari 1995

Kopierad från områdesplanen för Fårö antagen 1983-01-10

UTSTÄLLNINGSUPPLAGA 1981-10-23
REVIDERAD 1982-05-14
GOTLANDS KOMMUN / K-KONSULT

0 500 1000 2000 meter

FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN FÅRÖ

Mångfald i natur- och kulturmiljön beroende på kombinationer av olika natur- och bebyggelsetyper gör vissa områden särskilt attraktiva för friluftsliv. Andra faktorer som har betydelse för friluftslivet är områdets läge, landskapsbilden, intresseväckande företeelser och områdets kapacitet för friluftslivsutnyttjande med hänsyn till storlek, attraktivitet, tålighet mot störningar och slitage m m. Variationsrikedomen, särskilt genom inslag av vatten, hed- och våtmarker liksom växlingar mellan skog och öppen mark, är också av stor betydelse.

3 kap 4§ NRL

I länsstyrelsens skrivelse 1987-07-01 angående avgränsning av kustområdet på Gotland, Fårö, Sudret och Östergarn, angavs att närmare övervägande av avgränsningarna borde göras i samband med arbetet med översiktsplanen.

För Östergarn har nu avgränsningen gjorts med utgångspunkt från riksdagens beslut (lagtext och förarbete).

Kommunen har sen tidigare tolkat hur lagen skall tillämpas utifrån bl a uttalanden av bostadsutskottet i samband med lagens antagande BoU 1986/87:3 sid 26 och 27.

"Med komplettering avses sådana tillskott till en befintlig bebyggelsegrupp som innebär att det av fritidsbebyggelse ianspråktagna området inte ökar nämnvärt i omfattning eller tillskott som innebär en naturlig avrundning av befintlig bebyggelse. Komplettering torde normalt ske som förtätning av befintliga bebyggelseområden. Beträffande särskilda skäl anges bl a att tillkommande bebyggelse ingår som ett led i att förbättra områdenas attraktivitet för turism och friluftsliv t ex i form av stugbyar för uthyrning, vandrarhem och enkla campingstugor. Även en enkel typ av fritidsbebyggelse i närheten av större tätortsregioner anses vara särskilda skäl. De motiv som sammanfattningsvis redovisats har enligt utskottets mening inte givits en sådan utformning att berättigade intressen av bl a tillkommande fritidsbebyggelse i form av fritidshus inte skulle kunna förverkligas.

En motiverad utbyggnad av fritidsbostäder innebär inte sällan att möjligheter skapas att ge befintliga samhällen för flerårsboende det tillskott som kan behövas för att bl a den offentliga servicen och detaljhandels strukturen skall kunna upprätthållas i rimlig omfattning".

Från kommunens sida anser man att en fortsatt utbyggnad av fritidsbebyggelsen är ett medel för att hindra en fortsatt tillbakagång av service och arbetstillfällen i glesbygden. Man betonar i sammanhanget att "bebyggelsen bör lokaliseras så att den utgör tillskott i underlaget för den lokala servicen". I Program för områdesplaneringen, som antogs av kommunstyrelsen i januari 1977, uttalades att syftet var att precisera förutsättningarna för detaljplaneläggning och bebyggelseutveckling, värna om sysselsättningen samt att söka bibehålla områdenas stora natur- och kulturvärden.

Utgångspunkten för 3 kap NRL bygger huvudsakligen på arbetet med den fysiska riksplaneringen. Områdesplanerna utgår i från vad som redovisats i prop 1978/79:213. Sålunda ingår överväganden om fritidsbebyggelse i områdesplanerna. Dessa bedömningar kan därför i huvudsak ligga fast.

Kommunen gör i nuläget den bedömningen att även enstaka fritidsbebyggelse, där inte konflikt med vare sig natur-, kultur- eller landskapsbildsvärden uppstår, bör kunna tillåtas efter noggrann övervägning.

Vindkraft

Områdesplanerna innehåller inga anvisningar eller restriktioner vad gäller vindkraftslokaliseringar. Vindkraft ingår i begreppet exploateringsföretag i naturresurslagen (NRL) (Prop 1985/86:3 sid 49, 155 och 171).

Det öppna och kulturpräglade landskap som dominerar vissa delar av Gotland - särskilt Fårö, Storsudret och Östergarnslandet - är speciellt känsligt för ingrepp av olika slag. Områdena representerar sådana värden som är svåra att återskapa eller ersätta om de en gång påverkats.

Mot denna bakgrund bör kommunen i princip inta en restriktiv inställning till att vindkraftverk lokaliseras till dessa tre områden. Detta gäller även enstaka vindkraftverk som kan få betydande inverkan i det särpräglade landskapet och därigenom komma att skada de värden som områdena representerar.

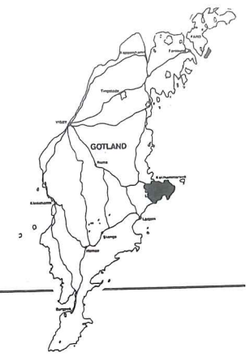
Denna plan utgår från områdesplan Östergarnslandet, antagen av kommunfullmäktige den 9 december 1985,§ 51. De mål och strategier som redovisas i VISION Gotland 2010, översiktsplanen, gäller även för den nu aktuella fördjupningen för Östergarnslandet. Upplysningar om planen kontakta Margitta Andersson, stadsarkitektkontoret, tfn 26 91 94.

Den fördjupade översiktsplanen är antagen av kommunfullmäktige 1995-02-13, §70.

SNABBA TRYCK AB, VISBY 9505

Anpassning av områdesplanen för Östergarnslandet till plan- och bygglagen (PBL), del av VISION Gotland 2010

Fördjupad översiktsplan Östergarnslandet

Syfte – bakgrund

Områdesplanen för Östergarnslandet, antogs av kommunfullmäktige den 9 december 1985,§ 51. Den avses nu omformas till att bli en fördjupad del av kommunens översiktsplan.

Enligt övergångsbestämmelserna i 17 kapitlet § 2 plan och bygglagen (PBL) är en sådan "översiktlig plan", som antogs innan PBL trädde i kraft den 1 juli 1987, i viss mån tillämplig som översiktsplan. Den får läggas till grund för vissa beslut enligt PBL till dess att en gällande översiktsplan enligt PBL antagits. För att förbli formellt gällande, måste planen anpassas till och hanteras som en översiktsplan enligt PBL samt godkännas igen av kommunfullmäktige.

I Gotlands kommun finns det 3 områdesplaner, Fårö, Sudret och Östergarnslandet, antagna av fullmäktige innan PBL trädde i kraft. Dessa är således i princip tillämpliga som översiktsplan enligt övergångsbestämmelserna.

Kommunen anser att dessa tre fortfarande är aktuella och att de kan formellt godkännas efter anpassning till PBL och därefter ingå som fördjupade delar av kommunens översiktsplan.

Strategin för markanvändningen som anges i kommunens översiktsplan gäller även dessa tre planer.

Anpassning – tillägg

Planens intentioner och syfte överensstämmer med PBL:s fjärde kapitel om översiktsplaner och föranleder således ingen anpassning.

Eftersom områdesplanens innebörd avses behållas, föreslås att områdesindelning och områdesbeteckningar förblir oförändrade, medan alla hänvisningar till den gamla bygglagen/stadgan (BL/BS) stryks och ersätts av motsvarande enligt PBL. Ändrad och ny text är inramad. Avsnitten åtgärdsförslag utgår eftersom de åtgärder som kvarstår bör behandlas i samband med berörda nämnders/förvaltningars löpande arbete och uppföljning.

Riksintressen

2 kap Lag om hushållning med naturresurser m m (NRL).

Med hänsyn till områdesplanens karaktär av översiktlig strategisk plan och omfattningen av riksintressena finns det för närvarande på basis av gjorda erfarenheter inga uppenbara skäl att gå igenom varje enskilt område. Det är dock kommunens avsikt att kontinuerligt se över behovet av speciella skyddsåtgärder för att, säkerställa att riksintressena tillgodoses. I anslutning till att mer omfattande exploateringar prövas kommer kommunen att beakta riksintressenas skydd. Detta kan ske t ex i områdesbestämmelser eller detaljplan.

I statens redovisningar av riksintressena anges vari värdena ligger och på vilket sätt de kan skyddas. Bedömningar om det finns förutsättningar för t ex exploatering inom dessa områden görs bl a med utgångspunkt från underlagsmaterialet från de centrala förvaltningsmyndigheterna som anges i NRL-förordningen § 2.

Enligt NRL innebär riksintressen inte hinder för utveckling av befintliga tätorter och av det lokala näringslivet. Kommunen bedömer att t. ex bygglovansökningar inom riksintresse inte kan avslås bara för att området klassats som riksintresse. Varje bygglov måste prövas utifrån sina förutsättningar och skyddsaspekterna i det aktuella fallet.

3 kap NRL

Enligt 3 kap 1 § NRL är de områden som utpekas i 2–6 §§ i sin helhet av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd i dessa områden endast om hinder inte möter enligt 2–6 §§ och om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden.

Enligt 3 kap 2 § NRL skall inom Gotland turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN
ÖSTERGARNSLANDET

Antagen av kommunfullmäktige den 13 februari 1995

Kopierad från områdesplanen för Östergarnslandet,
antagen 1985-12-09.

GOTLANDS KOMMUN

0 500 1000 2000 3000 m

Östersjön

F 15 · F 47 · F 13 · F 3+15 · F 3 · F 64 · F 7+15 · F15

B · Bf · U · V · T

ÖVERSIKTSKARTA

0 5 10 15 km

FÅRÖ · Fårösund · Kappelshamn · Tingstäde · VISBY · GOTLAND · Roma · Kalkhammarn · ÖSTERGARNS LANDET · Klintehamn · Lärbro · Stånga · Hemse · Burgsvik

TILLÄGG

Område med kulturvärden av riksintresse enligt beslut av Riksantikvarieämbetet 1987-11-05.

Område med naturvärden av riksintresse enligt beslut av Naturvårdsverket 1987-12-21.

Förslag till avgränsning 3 kap 4 § NRL

TECKENFÖRKLARING

- Jordbruksmark
- Värdefull natur
- Värdefulla kulturlandskapsmiljöer
- B Bebyggelse, permanenthus
- Bf Bebyggelse fritidshus
- T Turism
- V Verksamhetsområden för småindustri och hantverk
- U Utredningsområde
- F Områden med förordnanden

FORMINSKNING AV EKONOMISK KARTA OVER SVERIGE
FASTIGHETSREDOVISNING AKTUELL T.O.M. 82 10 04
HÖJDSYSTEM 1970
KOORDINATSYSTEM 2.5 grader V

Mångfald i natur- och kulturmiljön beroende på kombinationer av olika natur- och bebyggelsetyper gör vissa områden särskilt attraktiva för friluftsliv. Andra faktorer som har betydelse för friluftslivet är områdets läge, landskapsbilden, intresseväckande företeelser och områdets kapacitet för friluftslivsutnyttjande med hänsyn till storlek, attraktivitet, tålighet mot störningar och slitage m m. Variationsrikedomen, särskilt genom inslag av vatten, hed- och våtmarker liksom växlingar mellan skog och öppen mark, är också av stor betydelse.

3 kap 4§ NRL

I länsstyrelsens skrivelse 1987-07-01 angående avgränsning av kustområdet på Gotland, Fårö, Sudret och Östergarn, angavs att närmare överväganden av avgränsningarna borde göras i samband med arbetet med översiktsplanen.

Avgränsningen på Sudret överensstämmer med områdesplanens utsträckning.

Kommunen har sen tidigare tolkat hur lagen skall tillämpas utifrån bl a uttalanden av bostadsutskottet i samband med lagens antagande BoU 1986/87:3 sid 26 och 27.

"Med komplettering avses sådana tillskott till en befintlig bebyggelsegrupp som innebär att det av fritidsbebyggelse ianspråktagna området inte ökar nämnvärt i omfattning eller tillskott som innebär en naturlig avrundning av befintlig bebyggelse. Komplettering torde normalt ske som förtätning av befintliga bebyggelseområden. Beträffande särskilda skäl anges bl a att tillkommande bebyggelse ingår som ett led i att förbättra områdenas attraktivitet för turism och friluftsliv t ex i form av stugbyar för uthyrning, vandrarhem och enkla campingstugor. Även en enkel typ av fritidsbebyggelse i närheten av större tätortsregioner anses vara särskilda skäl. De motiv som sammanfattningsvis redovisats har enligt utskottets mening inte givits en sådan utformning att berättigade intressen av bl a tillkommande fritidsbebyggelse i form av fritidshus inte skulle kunna förverkligas.

En motiverad utbyggnad av fritidsbostäder innebär inte sällan att möjligheter skapas att ge befintliga samhällen för flerårsboende det tillskott som kan behövas för att bl a den offentliga servicen och detaljhandels strukturen skall kunna upprätthållas i rimlig omfattning".

Från kommunens sida anser man att en fortsatt utbyggnad av fritidsbebyggelsen är ett medel för att hindra en fortsatt tillbakagång av service och arbetstillfällen i glesbygden. Man betonar i sammanhanget att "bebyggelsen bör lokaliseras så att den utgör tillskott i underlaget för den lokala servicen". I Program för områdesplaneringen, som antogs av kommunstyrelsen i januari 1977, uttalades att syftet var att precisera förutsättningarna för detaljplaneläggning och bebyggelseutveckling, värna om sysselsättningen samt att söka bibehålla områdenas stora natur- och kulturvärden.

Utgångspunkten för 3 kap NRL bygger huvudsakligen på arbetet med den fysiska riksplaneringen. Områdesplanerna utgår i från vad som redovisats i prop 1978/79:213. Sålunda ingår överväganden om fritidsbebyggelse i områdesplanerna. Dessa bedömningar kan därför i huvudsak ligga fast.

Kommunen gör i nuläget den bedömningen att även enstaka fritidsbebyggelse, där inte konflikt med vare sig natur-, kultur- eller landskapsbildsvärden uppstår, bör kunna tillåtas efter noggrann övervägning.

Vindkraft

Områdesplanerna innehåller inga anvisningar eller restriktioner vad gäller vindkraftslokaliseringar. Vindkraft ingår i begreppet exploateringsföretag i naturresurslagen (NRL) (Prop 1985/86:3 sid 49, 155 och 171).

Det öppna och kulturpräglade landskap som dominerar vissa delar av Gotland - särskilt Fårö, Storsudret och Östergarnslandet - är speciellt känsligt för ingrepp av olika slag. Områdena representerar sådana värden som är svåra att återskapa eller ersätta om de en gång påverkats.

Mot denna bakgrund bör kommunen i princip inta en restriktiv inställning till att vindkraftverk lokaliseras till dessa tre områden. Detta gäller även enstaka vindkraftverk som kan få betydande inverkan i det särpräglade landskapet och därigenom komma att skada de värden som områdena representerar.

Denna plan utgår från områdesplan Sudret, antagen av kommunfullmäktige den 14 oktober 1985, § 385. De mål och strategier som redovisas i VISION Gotland 2010, översiktsplanen, gäller även för den nu aktuella fördjupningen för Sudret. Upplysningar om planen kontakta Margitta Andersson, stadsarkitektkontoret, tfn 26 91 94.

Den fördjupade översiktsplanen är antagen av kommunfullmäktige 1995-02-13, §70.

SNABBA TRYCK AB, VISBY 9505

FÖRDJUPNING AV VISION GOTLAND 2010 – ÖVERSIKTSPLAN

Anpassning av områdesplanen för Sudret till plan- och bygglagen (PBL), del av VISION Gotland 2010

Fördjupad översiktsplan Sudret

Syfte – bakgrund

Områdesplanen för Sudret, antogs av kommunfullmäktige den 14 oktober 1985, § 385. Den avses nu omformas till att bli en fördjupad del av kommunens översiktsplan.

Enligt övergångsbestämmelserna i 17 kapitlet § 2 plan och bygglagen (PBL) är en sådan "översiktlig plan", som antogs innan PBL trädde i kraft den 1 juli 1987, i viss mån tillämplig som översiktsplan. Den får läggas till grund för vissa beslut enligt PBL till dess att en gällande översiktsplan enligt PBL antagits. För att förbli formellt gällande, måste planen anpassas till och hanteras som en översiktsplan enligt PBL samt godkännas igen av kommunfullmäktige.

I Gotlands kommun finns det 3 områdesplaner, Fårö, Sudret och Östergarnslandet, antagna av fullmäktige innan PBL trädde i kraft. Dessa är således i princip tillämpliga som översiktsplan enligt övergångsbestämmelserna.

Kommunen anser att dessa tre fortfarande är aktuella och att de kan formellt godkännas efter anpassning till PBL och därefter ingå som fördjupade delar av kommunens översiktsplan.

Strategin för markanvändningen som anges i kommunens översiktsplan gäller även dessa tre planer.

Anpassning – tillägg

Planens intentioner och syfte överensstämmer med PBL:s fjärde kapitel om översiktsplaner och föranleder således ingen anpassning.

Eftersom områdesplanens innebörd avses behållas, föreslås att områdesindelning och områdesbeteckningar förblir oförändrade, medan alla hänvisningar till den gamla bygglagen/stadgan (BL/BS) stryks och ersätts av motsvarande enligt PBL. Ändrad och ny text är inramad. Avsnitten åtgärdsförslag utgår eftersom de åtgärder som kvarstår bör behandlas i samband med berörda nämnders/förvaltningars löpande arbete och uppföljning.

Riksintressen

2 kap Lag om hushållning med naturresurser m m (NRL).

Med hänsyn till områdesplanens karaktär av översiktlig strategisk plan och omfattningen av riksintressena finns det för närvarande på basis av gjorda erfarenheter inga uppenbara skäl att gå igenom varje enskilt område. Det är dock kommunens avsikt att kontinuerligt se över behovet av speciella skyddsåtgärder för att säkerställa att riksintressena tillgodoses. I anslutning till att mer omfattande exploateringar prövas kommer kommunen att beakta riksintressenas skydd. Detta kan ske t ex i områdesbestämmelser eller detaljplan.

I statens redovisningar av riksintressena anges vari värdena ligger och på vilket sätt de kan skyddas. Bedömningar om det finns förutsättningar för t ex exploatering inom dessa områden görs bl a med utgångspunkt från underlagsmaterialet från de centrala förvaltningsmyndigheterna som anges i NRL-förordningen § 2.

Enligt NRL innebär riksintressen inte hinder för utveckling av befintliga tätorter och av det lokala näringslivet. Kommunen bedömer att t. ex bygglovansökningar inom riksintresse inte kan avslås bara för att området klassats som riksintresse. Varje bygglov måste prövas utifrån sina förutsättningar och skyddsaspekterna i det aktuella fallet.

3 kap NRL

Enligt 3 kap 1 § NRL är de områden som utpekas i 2–6 §§ i sin helhet av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd i dessa områden endast om hinder inte möter enligt 2–6 §§ och om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden.

Enligt 3 kap 2 § NRL skall inom Gotland turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN

SUDRET

Antagen av kommunfullmäktige
den 13 februari 1995

Kopierad från områdesplanen för
Sudret antagen 1985-10-14

GOTLANDS KOMMUN

0 500 1000 2000 3000 m

TECKENFÖRKLARING

- Jordbruksmark
- Värdefull natur
- Värdefulla kulturlandskapsmiljöer
- B Bebyggelse, permanenthus
- Bf Bebyggelse, fritidshus
- T Turism
- V Verksamhetsområden för småindustri och hantverk
- F Områden med förordnanden

TILLÄGG

- Område med kulturvärden av riksintresse enligt beslut av Riksantikvarieämbetet 1987-11-05
- Område med naturvärden av riksintresse enligt beslut av Naturvårdsverket 1987-12-21
- 3 kap 4 § NRL inom hela planområdet

ÖVERSIKTSKARTA

0 5 10 15 km

FARO
Kappelshamn
Fårösund
Tingstäde
VISBY
GOTLAND
Roma
Kalkhammarsvik
Klintehamn
Lyckorn
Slitsa
Hemse

FORMINSKNING AV EKONOMISK KARTA ÖVER SVERIGE Lantmäteriverkets medgivande 83.0059. Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 1985-09-11
FASTIGHETSREDOVISNING AKTUELL T.O.M 85 05 06
HÖJDSYSTEM 1970
KOORDINATSYSTEM 2.5 grader V

SKRIVELSE

Länsstyrelsen
Gotlands län
Planenheten

1994-12-13 201-67-95

Kopia
BN
plan
natur
kultur
miljö

Gotlands kommun
Kommunstyrelsen
621 81 Visby

GOTLANDS KOMMUN
BYGGNADSNÄMNDEN
Diarienr 945/58
Diarieplanbeteckn. 003.312

Om översiktsplanen för Gotlands kommun

Översiktsplanen (ÖP) har varit utställd för granskning under sommaren 1994. Länsstyrelsen har under utställningstiden avgivit ett granskningsyttrande (1994-08-29) som ska ingå som en del av planen. Inför antagandet kompletterar kommunen ÖP med en avsiktsförklaring om det fortsatta arbetet. På grundval av denna komplettering vill Länsstyrelsen informera om följande.

Länsstyrelsen har i granskningsyttrandet inte utpekat eller avgränsat något geografiskt område där Länsstyrelsen och kommunen har skilda åsikter om vad som ska gälla. Däremot har Länsstyrelsen framfört att det i ÖP inte på ett godtagbart sätt preciserats hur kommunen avser beakta vissa riksintressen. Därför är ett fortsatt planeringsarbete nödvändigt.

Utgångspunkt för detta arbete är den avsiktsförklaring om fördjupning av ÖP i enlighet med uppställda mål för bl a riksintressebehandlingen, som framgår av kompletteringen av ÖP inför antagandet.

Länsstyrelsen vill inför det fortsatta arbetet betona två viktiga moment som angetts i granskningsyttrandet. Det är dels den överensstämmelse som råder mellan stat och kommun om de mål och strategier som angivits i ÖP, och dels Länsstyrelsens vilja och beredskap att medverka i kommunens fortsatta översiktsplanearbete i enlighet med regelsystemet i plan- och bygglagen (PBL). Länsstyrelsen avser för närvarande inte att aktualisera frågan om prövning av lokaliseringsbeslut enligt 12 kap. 4 § PBL.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har naturvårdsdirektören Per Hansson, bitr. länsantikvarien Christian Runeby, tf miljövårdsdirektören Per Junker deltagit.

Thorsten Andersson
landshövding

Peter Ringborg
länsarkitekt

Postadress
Länsstyrelsen i Gotlands län
621 85 Visby

Besöksadress
Strandgatan 2

Telefon
0498-29 21 00
direkt 29 21 22

Fax
0498-24 72 75

Länsstyrelsen
Gotlands län
Planenheten

1994-08-29 2021-1991-94

Kopia
sändlista

Stadsarkitektkontoret
Gotlands kommun
621 81 Visby

GOT
BYG
94 08 31
Diarienr 905158
Diariepl 003.312

FÖRSLAG TILL ÖVERSIKTSPLAN FÖR GOTLANDS KOMMUN

Planförslag utställt för offentlig granskning juni - augusti 1994.

LÄNSSTYRELSENS SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Allmänt sett innehåller visionsdelen av översiktsplanen (ÖP) konstruktiva ansatser med mål för en fortsatt god utveckling av Gotland, ansatser som Länsstyrelsen också ställer sig bakom.

Beträffande det obligatoriska innehållet enligt PBL anger kommunen i ÖP en klar avsikt *att* tillgodose riksintressena, vilket är i enlighet med NRL och PBL. Därigenom kan planen i viss mån anses uppfylla grundläggande krav som ställs enligt PBL. Däremot anges ej *hur* kommunen avser göra detta, vilket likaledes är ett lagkrav enligt PBL. ÖP motsvarar i denna del ej de grundläggande kraven och kan således inte oreserverat godtas från statlig utgångspunkt beträffande riksintressen enligt 2 och 3 kap. NRL.

För *naturvården* visar ÖP på en godtagbar behandling av riksintressen enligt 2 kap. NRL. För *kulturminnesvården* kan ÖP ej sägas uppfylla grundläggande krav för riksintressen enligt 2 kap.och godtas således inte. För *kommunikationer* tillgodoser ÖP riksintressen i tillämplig utsträckning. För *energiproduktion* finns ännu inga riksintressen utpekade, ett arbete därom har påbörjats för riket, Länsstyrelsen deltar i arbetet och anser att Gotland har en given plats i det sammanhanget beträffande vindkraftens intressen. *Totalförsvarets* riksintressen är i avvaktan på planerat utvecklingsarbete godtagbart behandlade i ÖP.

Redovisningen av hur kommunen avser tillgodose riksintressen enligt 3 kap. NRL inom *Gotlands kustområde med Fårö, Sudret och Östergarnslandet* är behäftad med för stora brister för att planförslaget ska kunna godtas.

Nytillkommande bostadsbebyggelse i norra Visby måste mer än vad ÖP hittills kunnat visa, uppfylla ställda krav på frihet från hälsovådliga störningsrisker från flygbuller. ÖP är därför från *hälsosynpunkt* inte godtagbar i detta avseende.

Med hänsyn till ovanstående är även den fortsatta utvecklingen av mer detaljerad

Postadress
Länsstyrelsen i Gotlands län
621 85 Visby

Besöksadress
Strandgatan 2

Telefon
0498-29 21 00
direkt 29 21 22

Fax
0498-24 72 75

planering och tillståndsprövning av största betydelse och kommer att bli avgörande för Länsstyrelsens bedömning av om lagstiftningens intentioner blir uppfyllda framdeles.

Ingen annan än kommunen skall och kan ta fram ÖP och redovisa kommunens syn på hur den avses bli genomförd. Länsstyrelsen är liksom tidigare likväl beredd att medverka i en konstruktiv dialog med kommunen i syfte att förbättra planering och samhällsutveckling.

PLANFÖRFARANDET

Gotlands kommun har upprättat ett förslag till översiktsplan (ÖP) för hela kommunen - Vision 2010. Samråd om förslaget har skett 1993-11-05 till 1994-01-31. Länsstyrelsen har avgivit ett samrådsyttrande 1994-01-31. Planförslaget är nu utställt för offentlig granskning enligt 4 kap 6-8 §§ plan- och bygglagen (PBL) från och med början av juni till och med 1994-08-31.

Länsstyrelsen skall enligt 4 kap 9 § PBL under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget. Av detta yttrande skall framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser riksintressen enligt lagen om hushållning med naturresurser mm (NRL)

2. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt

3. bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa eller till behovet av skydd mot olyckshändelser.

När planförslaget skall ställas ut, skall Länsstyrelsen underrätta de statliga myndigheter som kan väntas ha synpunkter i sådana frågor som Länsstyrelsen skall ta ställning till i sitt granskningsyttrande. Efter remiss till berörda myndigheter har yttranden inkommit från NUTEK, Skogsvårdsstyrelsen i Gotlands län, Vägverket Gotlandskontoret och Gotlands Militärkommando MKG.

Det granskningsyttrande, som nu avges, är i stort begränsat till ovan angivna aspekter, punkt 1 och 3, dvs förhållanden som Länsstyrelsen senare kan komma att pröva enligt 12 kap 1 § PBL.

Enligt 4 kap 2 § PBL skall Länsstyrelsens granskningsyttrande fogas till översiktsplanen. Om Länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, skall det anmärkas i planen, dvs i planhandlingarna - på karta eller på annat sätt.

ALLMÄNT

Som framgår i PBL skall av ÖP framgå
1. grunddragen ifråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden samt ifråga om tillkomst, förändring och bevarande av bebyggelse,
2. hur kommunen avser att tillgodose riksintressen enligt NRL.

Länsstyrelsen vill i första hand understryka de synpunkter över ÖP vilka, som uttryck för statens samlade uppfattning, lämnats i samrådsyttrande 1994-01-31.

Det nu föreliggande förslaget till ÖP anger i stora drag kommunala strategier för att påverka Gotlands utveckling i den riktning som kommunen anser är lämplig. Den visar på ett utmärkt sätt vilka kvaliteter Gotland har men även vilka konflikter som måste lösas om arbetstillfällen skall kunna behållas och utökas utan att vissa kvaliteter på sikt riskeras att gå förlorade.

Länsstyrelsen konstaterar att beskrivningen till ÖP har vidareutvecklats i flera avseenden inom de mer visionära delarna av planförslaget, vilket även i många avseenden överensstämmer med vad Länsstyrelsen framhållit i sitt samrådsyttrande. Kommunens samrådsredogörelse över inkomna synpunkter redovisar dock inte Länsstyrelsens synpunkter under respektive rubrik inom en rad områden: Gotland i Östersjön, Sverige och Europa, befolkning, näringsliv, infrastruktur, kultur. Den diskussion som kommunen tar upp under varje rubrik är synnerligen kortfattad.

Förklaringar eller motiveringar till föreslagna ställningstaganden skulle ha vunnit på att ges ett större utrymme eftersom det är väsentligt och angeläget för medborgare och övriga intressenter att få utförlig och allsidig information om en plan med den inriktning som Vision Gotland 2010 har.

Kommunen har i inledningen till ÖP framhållit begreppet *det smidiga Gotland*, utvecklat som ett kännetecken för en god samverkan och gemensam vilja att bidra till en utveckling för Gotlands bästa. Länsstyrelsen vill i sammanhanget stryka under vikten av att sakfrågor behandlas i denna anda och vill efterlysa en bättre samverkan mellan stat och kommun inom plan- och byggväsendet, bl.a. med ÖP. Sålunda är det en självklarhet att kommunen i sitt arbete med ÖP samt med planering och prövning för en god bebyggelseutveckling fullt ut tillämpar den gällande lagstiftningens syften och regler. Det borde också stå klart att såväl medborgare och myndigheter som samhällsutvecklingen i stort på Gotland har allt att vinna på ett gott reellt samarbete utvecklat med det av samhället utstakade regelsystemet som grund.

Ju tydligare kommunens ÖP är beträffande hushållning - nyttjande och skydd - av mark- och vattenresurserna, desto längre kan staten gå i att överföra ansvaret för tillståndsfrågor genom att delegera beslutanderätt. Det gäller bl.a. inom områden med förordnanden med skyddsbestämmelser enligt NVL mm. Så långt som möjligt är detta enligt Länsstyrelsens mening angeläget att kunna genomföra, inte minst eftersom det förbättrar och förenklar för den enskilde i byggfrågor.

Allmänt gäller att Länsstyrelsen alltid är beredd att i positiv anda och i samverkan med kommunen gemensamt söka arbeta fram goda lösningar på olösta frågor.

RIKSINTRESSEN

Länsstyrelsen konstaterar att avsnitten om riksintressen är nästan identiska med samrådsförslagets texter om respektive frågor, i stort sett har endast smärre omredigeringar gjorts. Samma gäller för de tre fördjupade översiktsplanerna för Fårö, Sudret och Östergarnslandet.

De i Länsstyrelsens samrådsyttrande framförda synpunkterna kvarstår således.

Natur- och kulturvärden, rörligt friluftsliv - 2 kap 6 § NRL

I översiktsplanen anges klart och entydigt *att* kommunen avser att skydda områden av riksintresse för kulturminnesvården, naturvården och friluftslivet mot åtgärder som påtagligt kan skada de riksintressanta värdena. I planen anges att kärnfrågan är vilket värde man vill skydda vid olika typer av exploatering. Vidare anges att det ibland är möjligt att tillåta viss exploatering även inom riksintresseområden för naturvård beroende på skyddsmotiv och typ och storlek på område men att riksintressevärdena alltid skall prioriteras. Detta borde i och för sig vara tillfyllest.

I planen anges dock inte tillräckligt *hur* riksintressena skall beaktas vilket är ett lagkrav enligt 4 kap 1 § PBL. Kommunen är således skyldig att på ett tydligt sätt redovisa hur riksintressena skall skyddas - ÖP skall enligt PBL vara utformad så att dess innebörd kan utläsas utan svårighet.

ÖP redovisar inte detta på annat sätt än genom att ange att graden av hänsyn till vissa redovisade riksintressen får avgöras från fall till fall.

Detta ställer krav på att kommunen har både ambition att bevara områdenas värde samt kompetens och metoder att bedöma vilka former av exploateringar som kan tillåtas, utan att värdena naggas i kanten i så hög grad, att det samlade värdet efter ett antal större eller smärre exploateringar har sjunkit så mycket, att området inte längre kan anses vara av riksintresse.

Lämpliga tillvägagångssätt för att tillgodose riksintressena i ÖP kan vara att utarbeta generella anvisningar och riktlinjer för den byggande allmänheten, handlingslinjer och beslutsunderlag för Byggnadsnämnden, i samverkan mellan berörda myndigheter och intressenter utveckla kunskaper och bedömningsunderlag. Det smidigaste sättet att ta fram sådant beslutsunderlag är enligt Länsstyrelsens mening att göra det inom ramen för ÖP. Självklart ska de övriga planinstrument som PBL anvisar också användas: fördjupade översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. En fastlagd prioritetsordning av områden och objekt ger stadga och överblick över arbetet som sannolikt behöver pågå under en längre tid.

Länsstyrelsen anser att särskilt skyddet för riksintressen för kulturminnesvård är otillräckligt i ÖP. Kommunen bör därförinitiera ett arbete med områdesbestämmelser som höjer bygglovplikten i riksintresseområden med värdefull bebyggelse och kulturlandskap. Det är inte Länsstyrelsens sak att ange prioriteringsordning för ett sådant arbete, men bland de områden som i statens riksintressebeskrivningar anges som mest värdefulla, bör de enligt bifogad förteckning särskilt framhållas (bil. 1).

Bland de miljömål som anges i planen ligger målen att den biologiska mångfalden ska bevaras och områden med stora naturvärden värnas i linje med bevarandet av värdet av områden av riksintresse för naturvård. Som strategi anges att underlag bör tas fram i samråd med Länsstyrelsen som grund för detta arbete. Från naturvårdssynpunkt anser Länsstyrelsen att det är önskvärt med sådana samråd och att de leder till ett fördjupat samarbete med att bevara de mest värdefulla naturområdena.

Länsstyrelsen konstaterar att kommunens ambition att beakta riksintressena är i enlighet med NRL och PBL. Däremot saknas en tillräcklig redovisning av hur kommunen avser tillgodose dessa riksintressen. För kulturminnesvårdens del är ÖP i detta avseende inte godtagbar. Länsstyrelsen vill påtala behovet av att i ÖP utarbeta riktlinjer mm som grund för hur riksintressena ska beaktas.

Kommunikationer - 2 kap 8 § NRL

Riksintressen för kommunikationer finns inte angivna för vägar på Gotland, inte heller för väg/sjöförbindelser till Gotland.

På plankartan har ett område vid Fårösund angivits som vägreservat för en eventuell bro. Länsstyrelsen vill ånyo framhålla att detta läge är ett av flera tänkbara och att den pågående utredningen om förbindelse mellan Fårö och Storlandet bedrivs helt förutsättningslöst och att inga förslag om typ av förbindelse eller lägen ännu förts fram från utredningens sida. Vägverket har också understrukit detta i sitt yttrande 1994-08-17 med hänvisning till tidigare avgivet samrådsyttrande.

Någon diskussion om hur kommunen avser beakta befintliga riksintressen för natur- och kulturvård och rörligt friluftsliv i samband med dessa m fl vägfrågor finns inte redovisad i ÖP som därför behöver kompletteras i detta hänseende.

Visby flygplats har av luftfartsverket utpekats vara av riksintresse för luftfarten. En fördjupad översiktsplan för flygplatsen har antagits av kommunen 1991-12-16 och får i stort anses tillgodose luftfartens riksintresse. Dock är ännu frågan om acceptabla bullerspridningszoner, särskilt från flygplan JAS 39 olöst liksom också behovet av hänsyn till detta vid utbyggnaden av Visby stad. Detta behandlas i den nu pågående prövningen hos koncessionsnämnden för miljöskydd. På lång sikt är det också viktigt att ytterligare se över bansträckningarnas lägen och riktning.

Länsstyrelsen bedömer att riksintressen för kommunikationer är tillgodosedda i tillämplig utsträckning i ÖP.

Energiproduktion - 2 kap 8 § NRL

ÖP innehåller ett längre avsnitt om vindkraft som i stort är identiskt med samrådsförslagets text och som inte informerar om kommunens avsikter hur s.k. prioriterade intressen ska säkerställas vid en fortsatt vindkraftutbyggnad. Länsstyrelsen noterar att samrådsförslagets klart uttalade avsiktsförklaring att detaljplanläggning eller motsvarande utredning *skall* göras för vindkraftverk i grupper större än fem aggregat har ersatts i utställningsförslaget med enbart en *rekommendation* om sådan planläggning.

Någon översiktlig planering har ännu inte påbörjats på Gotland för de aktuella områdena för vindkraft vid kusten, liksom det inte heller finns någon detaljplanläggning eller annan utredning, som systematiskt, tydligt och sakligt reder ut avvägningen mellan bevarande och exploatering för vindkraft. I avvägningen mellan olika markanvändningsintressen styrker inte hittillsvarande erfarenheter någon uppfattning om att riksintressena för naturvård och rörligt friluftsliv skulle ha tillgodosetts genom att prioriteras eller säkerställas i kommunens tillståndsprövning för vindkraftverk.

Länsstyrelsens erfarenheter visar på att ett översiktligt planeringsarbete för vindkraftutbyggnad är nödvändigt för att ge oundgängliga överblickar och urvalsmöjligheter som beslutsgrund för detaljplaner och tillståndsärenden.

NUTEK har i sitt yttrande 1994-06-30 om ÖP meddelat att ställning inte tagits beträffande riksintressen för vindkraft och att det ännu är för tidigt att utse sådana, även om det på Gotland finns flera områden som är tänkbara att markeras som riksintressanta för vindkraft. Länsstyrelsen medverkar i den diskussion i frågan som

pågår sedan en tid och anser inte heller att det är lämpligt att nu utse riksintresse-områden på Gotland för vindkraft, särskilt i avsaknad av ett helhetsperspektiv för Sverige samt lokal och regional förankring. Områden på Gotland bör dock vara aktuella i sammanhanget.

Länsstyrelsen bedömer att utpekande av områden av riksintresse för vindkraft på Gotland ej bör göras nu utan inordnas i det påbörjade arbetet i riksperspektivet. Gotland bör enligt Länsstyrelsens mening ha en given plats i det sammanhanget.

Totalförsvarets intressen - 2 kap 9 § NRL

MKG har i sitt yttrande 1994-08-08 konstaterat att den nu föreliggande ÖP i allt väsentligt beaktat försvarets tidigare avgivna synpunkter men att vissa bearbetningar och förtydliganden ännu behövs.

En översyn av riksintressen för totalförsvaret och deras behandling planeras att påbörjas hösten 1994 i överläggningar mellan berörda statliga och kommunala myndigheter med syfte att relevanta och preciserade uppgifter ska kunna läggas fast.

Planläggning av de områden mellan Visborgs slätt och Tofta övningsfält som omfattas av det s.k. intressegränsavtalet bör vara färdig vid den tidpunkt som bestämmes i ÖP och innefatta de särskilda aspekter på skyddsavstånd som hänsynen till skjutbuller medför.

Länsstyrelsen bedömer att i avvaktan på det planerade utvecklingsarbetet är behandlingen i ÖP av riksintressen för försvaret godtagbar.

Kustområdena med Fårö, Sudret och Östergarnslandet - 3 kap 4 § NRL

Det är i Gotlands kustområden som de största intresseanspråken av olika slag uppträder. Det är följaktligen i dessa områden som det är av störst vikt att kommunen klargör sina intentioner på ett entydigt och tydligt sätt så att kommunens sätt att agera beträffande planläggning och tillståndsprövning blir konsekvent och förutsebart. Detta är viktigt för markägare, exploatörer, närboende men även för dem som har intressen i det rörliga friluftslivet.

Beträffande friluftsliv anges i planförslaget under rubriken **Miljö** som mål att kustområdena så långt möjligt skall säkras för det rörliga friluftslivet. Som strategi anges bl a att en koncentrerad expansion av fritidshus i huvudsak ska ske i anslutning till redan exploaterade områden i syfte att spara de oexploaterade kuststräckorna.

Det finns all anledning för Länsstyrelsen att tillstyrka kommunens övergripande ambition att skydda strandnära kustområden. I den praktiska hanteringen av enskilda ärenden är det naturligtvis av väsentlig betydelse att vad som anges i översiktsplanen också får genomslagskraft. Vaga formuleringar som " så långt möjligt" respektive " i huvudsak" i målangivelse och strategi bör undvikas eftersom de leder till att tröskeln sänks för undantag från NRL:s föreskrifter om riksintressen. Föreskrifter som gäller enligt lagtexten skall tillämpas fullt ut, exempelvis att områden av riksintresse för bl.a. friluftslivet som har betydelse från allmän synpunkt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Beslut skall enligt naturresurs-förordningen motiveras av de myndigheter som har att tillämpa berörd lagstiftning, bl.a. PBL och NRL.

Under rubriken Levande landsbygd anges i ÖP att de ofta öppna, oexploaterade stränderna har ett stort värde såväl för det rörliga friluftslivet som från landskapsbildssynpunkt och därför ska skyddas. I planen anges också att detta inte bör förhindra att man på begränsade områden också tar vara på dessa värden genom att låta bebyggelsen möta havet. Som exempel på hur kvaliteter utöver boendet bör kunna erbjudas där så är möjligt, nämns tillgång till strandbod. Vidare uppmärksammas att den mest strandnära zonen inte bör exploateras och att grupper av fritidshus i huvudsak ska byggas i direkt anslutning till redan exploaterade områden.

Däremot nämns inte heller i det utställda ÖP-förslaget något om hur kommunen avser bedöma lokalisering av enstaka fritids- eller permanenthus vilka sammantagna under längre perioder kan få precis samma stora inverkan på landskapet som ny gruppbebyggelse. Hittillsvarande kommunala praxis ger inte heller en entydigt stabil bild av hur och på vilka bedömningsgrunder kommunen beaktar riksintressen i sådana tillståndsprövningsärenden.

Länsstyrelsen anser att det är oacceptabelt om kustens strandnära områden exploateras för sådant, främst fritidsbebyggelse, som mer varaktigt tar mark i anspråk och som medför att naturvärdet minskar och människor utestängs från möjligheten att använda strandområden under allemansrättsliga former.

Den av kommunen framförda uppfattningen att både fritids- och permanentbostadshus bör lokaliseringsprövas på samma grundkrav bör enligt Länsstyrelsens mening även medföra att inom kustområdena enligt 3 kap 4 § NRL all sådan bostadsbebyggelse bör komma till enbart som komplettering till befintlig bebyggelse. Erfarenhetsmässigt motverkas i annat fall syftet med denna regel att skydda natur- och kulturlandskapets värden mot icke önskvärda förändringar och påtaglig skada.

De starka skydds- och bevarandevärdena utmed Gotlands kust med flera överlagrade riksintressen - främst naturvård, kulturmiljövård, rörligt friluftsliv, försvar - är inte tillräckligt säkerställda i översiktsplaneförslaget. Länsstyrelsen anser att för kustområdena i deras helhet måste finnas mer preciserade rekommendationer och riktlinjer, där bevarandevärden och förändringsönskemål behandlas - särskilt beträffande utbyggnad av fritidsbebyggelse, som får komma till enbart som komplettering till befintlig bebyggelse, samt vindkraft. Visserligen har det angetts i planförslaget att kommunen avser skydda områden av riksintresse för naturvården, kulturminnesvården och friluftslivet mot åtgärder som påtagligt kan skada de riksintressanta värdena, men det framgår inte tillräckligt tydligt av förslaget *hur* detta avses ske. Att detta *skall* redovisas är ett lagkrav (PBL 4 kap 1 §). Även denna fråga har tidigare behandlats utförligt i Länsstyrelsens samrådsyttrande.

Med de öppna formuleringarna i planbeskrivningen enligt ovan måste ledning sökas genom kommunens hittillsvarande agerande genom prövning av plan- och tillståndsärenden för bebyggelse och anläggningar. Denna ger inte oreserverat stöd för en klar uppfattning om hur och i vilken omfattning kommunen beaktar riksintressen på ett godtagbart sätt i enlighet med NRL:s intentioner.

Länsstyrelsen har beträffande norra Visby framhållit att nyexploatering med bebyggelse i föreslagna områden skulle medföra alltför påtagligt stora skadeverkningar på den befintliga miljön och på riksintressena för det rörliga friluftslivet. De består bl.a. av grönområden som idag är attraktiva för närrekreation för stadens invånare, och därför nu inte lämpliga att exploatera.

Länsstyrelsen konstaterar att det utställda planförslaget klart uttalar kommunens avsikter att skydda riksintressen för naturvård, kulturminnesvård och rörligt friluftsliv, vilket är bra. Däremot är redovisningen av hur kommunen avser tillgodose riksintressen inom Gotlands kustområde behäftad med alltför stora brister, för att planförslaget ska kunna accepteras i detta hänseende.

HÄLSA OCH SÄKERHET

Flygbullerstörningar vid Visby utbyggnad

Länsstyrelsen har tidigare framfört följande synpunkter både i samrådsyttrandet över förslaget till översiktsplan - Vision 2010 och i samrådsyttrande 1994-03-03 över förslag till fördjupad översiktsplan för Norra Visby.

Den i översiktsplanen föreslagna framtida utbyggnaden med bostäder vid Norderstrand förutsätter att man kan bemästra de bullerstörningsproblem som introduktionen av flygplan JAS 39 kommer att medföra. Speciellt utsatta kan de områden bedömas bli som är belägna närmast flygplatsen, alltså även de föreslagna kustnära bostadsområdena norr om nuvarande staden. En exploatering här förutsätter att man kan visa att godtagbara förhållanden från hälso- och säkerhetssynpunkt kommer att råda även då JAS-planet tagits i bruk på Visby flygplats.

Länsstyrelsen har ett uppdrag från regeringen att till den 1 april 1995 redovisa behandlingen av dessa frågor.

En fördjupad översiktsplan för Visby är enligt Länsstyrelsens mening nödvändig som underlag för beslut om val av områden för fortsatt utbyggnad.

Länsstyrelsen bedömer att med nuvarande kunskaper och synsätt är en utbyggnad av Visbys norra delar med bostäder i de förslagna områdena inte acceptabel, genom att medföra alltför stora flygbullerstörningar och därmed hälsorisker för de boende.

PLANENS OMFATTNING

Det behöver klargöras vad som avses ingå i ÖP när den ska antas av kommunfullmäktige. På planbeskrivningens baksida anges att Vision Gotland 2010 består av tre delar, men lika fullt anges också att utställningsförslaget består av fyra delar. Det är väsentligt för planens framtida användning och tolkning att kommun och omvärld på ett entydigt sätt kan ha samma uppfattning om vad som ska gälla som *antagen översiktsplan enligt PBL.*

MEDVERKANDE I DETTA YTTRANDE

Vid den slutliga handläggningen av detta ärende har tf länsråd Christer Granegård, naturvårdsdirektör Per Hansson, länsantikvarie Marita Jonsson, miljöskyddsdirektör Per Junker, 1. länsassessor Nils Strehlenert, socialdirektör Karin Björnson, bostadsdirektör Bertil Häggström, lantbruksdirektör Bengt Rietz deltagit.

Thorsten Andersson
landshövding

Peter Ringborg
länsarkitekt

Sändlista
Gotlands kommun, stadsarkitektkontoret

Riksantikvarieämbetet
Stockholms universitet, institutionen för systemekologi
Överstyrelsen för civil beredskap
Boverket
Naturvårdsverket
Närings- och teknikutvecklingsverket

Gotlands militärkommando
Sjöfartsverket, Gotland
Luftfartsverket, Gotland
Lantmäteriet Visby
Postverket Visby
Telia AB Visby
Vägverket Gotland
Skogsvårdsstyrelsen, Gotland
Riksantikvarieämbetets gotlandsundersökningar
Biskopsämbetet, Visby stift
Länsarbetsnämnden, Gotland
Polisen, Visby

inom Länsstyrelsen:
landshövdingen
länsrådet
naturvårdsenheten
kulturmiljöenheten
miljöskyddsenheten
rättsenheten
enheten för regional utveckling
försvarsenheten
lantbruksenheten
bostadsenheten
länsveterinären
planenheten

Prioriterade riksintresseområden:

VISBY Visby innerstad

FÅRÖ I 4.1 Fårös västra kust
I 4.2 Ava, Fårö
I 4.3 Gasmora, Fårö
I 4.4 Verkegards-Dämba, Fårö

SUDRET I 88.1 Fide
I 89.1 Öja
I 90.1 Hamra
I 91.1 Västlands-området, Vamlingbo
I 91.2 Gervalds-området, Vamllingbo
I 91.3 Norrbyn-området, Vamlingbo
I 91.4 Fridsarve-området, Vamlingbo
I 91.5 Nore-Austre-området, Vamlingbo
I 92.1 Sundre

BRO I 19.1 Bro

HEJNUM I 13.1 Hejnumbygden

FLERINGE I 7.2 Fleringebygden

HABLINGBO-SILTE
I 83.2 Bebyggelsen vid vägen Hablingbo-Silte

GRÖTLINGBO
I 86.1 Grötlingbo

ÖSTRA KUSTEN
I 71.1 Kusten vid När
I 72.1 Bandlunde, Burs
I 77.1 Uggarde-Vinarve, Rone
I 77.2 Änggårde, Rone